

**Deutsch Gábor, Csomós Róbert,
Magén István, Giora Sharon,
Spánn Gábor írásai**

Sábbát háchodes

(Április 2.)

Az elmúlt héten, Tóránk harmadik könyvében, Smini szidrájában olvastunk az étkezési törvényekről és szabályokról, amelyeket kásrutnak nevezünk. A mindennapi élet szinte valamennyi megnyilvánulásában különbséget kell tennünk a szent és a profán, a tiszta és a tisztátalan között: **ulóhávdil bén hákodes uvén háchol, uvén hátomé uvén hátáhor.**

A zsidó ember (is) a nap minden órájában választás előtt áll. S ez már a terített asztalnál kezdődik. Visszatérő, emlékeztető vezérfonala ez az istenszolgálat jelképes cselekedetekben is megnyilvánuló gyakorlatának, de az önfegyelem próbaköve is.

A tiszta és tisztátalan állatok fogalma közti különbség már Bórésit könyvében is felmerül, amikor Isten felszólítja Noét, hogy a tiszta állatokból hét párat, a tisztátalanokból 1-1 párat vigyen a bárkába.

Szökőévben járunk. Ennek következtében két tavaszi hónap osztályrészünk: ádár rison és ádár sáni. A niszánt megelőző szombat a sábbát háchodes nevet viseli. Azaz, az év hónapjának „elsőjét” meghirdető, azt megelőző szombaton **Háchodes háze láchem ros chodosim hu láchem löchádsé hásaná** – e hónap legyen számotokra a hónapok kezdete, első legyen az év hónapjai között! – olvashatjuk a lejnolás aktuális részében, amely egyébként a peszách ünnep áldozati és szertartási rendjéről szól.

A sajátos alkalomra szóló próféta olvasmány Ezékiel könyvéből a peszách löátidról, a messiási korról elmélkedik. Könyvében egy sajátos kifejezéssel találkozunk: **sónát hádörör** – a szabadság ideje. Dörör egyébként „fecske” is jelent héberül...

Ezékiel, olvasatában a messiási kor nem egy szociális vonatkozását konkretizálja. Ezt így foglalthatjuk össze: az istentisztelet szentségének záloga az embertársaink iránti igazságosságról szóló törvény feltétlen tisztelete.

Hozzátehetjük: ez szabadságunk záloga is (Ezékiel 46/17).

Hozzátehetjük: két tavaszi hónapot említettünk (idén), a megváltozott klíma már egyet sem „tart be”.

Ráv

Jótekonysági koncert a Dohányban

Mága Zoltán az elmúlt évben az Amerikai Alapítványi Iskola 20. születésnapjára ünnepségen tett ígéretet arra, hogy jótekonysági koncertsorozata során a Dohány utcai zsinagógába is el látogat. A nemzetközi hírű hegedűvirtuóz száz templomi hangversenyből álló körútja 67. állomásaként betartotta ígéretét. A közönség nagy várakozással fogadta a művészt, akiről köztudott, hogy műsorában gyakran elegyíti a különféle zenei műfajokat, és vendégei között egyaránt szerepelnek hazai operacsillagok, illetve könnyűzenei sztárok.

A zsüfolásig megtelt Dohányban Pintér Tibor színművész köszöntötte a hallgatóságot, majd néhány személyes gondolat után ismertette Mága Zoltán kezdeményezését, amelynek egyik célja a felekezettől független, szakrális környezet nyújtotta közösségi élmény átélése, a másik a jótekonyság. (Mága Zoltán koncertjének felvezetését is folytatta karitatív tevékenységét. A művész a Királyok hegedűse című lemezeért közel múltban Fonogram-díjat kapott. Az elismeréssel járó félmillió forintot adományként nyújtotta át megosztva a Madarász utcai Gyermekkorház Gyermekkor Alapítványát képviselő dr. Kemény János igazgatónak, valamint egy daganatos betegségben szenvedő kislány, *Kupecz Kitti* édesanyjának.)

A zsinagógában megrendezett koncert fővédnökségét Erdő Péter bíboros, prímás és Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi közösen vállalta. A rendezvény jelentőségét emelték a megjelent hitközségi vallási és világi vezetők, valamint politikusok. Ott volt Réthelyi Miklós nemzeti erőforrás miniszter, Domokos László, a Számvevőszék elnöke, Balogh Zoltán államtitkár, Kiss Péter egykori miniszter, Kozma Imre, a Máltai Szeretetszolgálat elnöke, Lomnici Zoltán, az Emberi Méltóság Tanácsának elnöke, Horváth Csaba, az MSZP fővárosi frakciójának

vezetője, valamint országosan ismert vállalkozók sora.

Frölich Róbert, a Dohány utcai zsinagóga főrabbi házigazdaként üdvözölte a közönséget, majd a koncert púrimi időzítéséről beszélt. „A púrim az az ünnep, amikor egy kicsit lazítunk az egyébként szigorú szabályokon” – mondta a főrabbi, majd röviden összefoglalta Eszter és Mordecháj történetét. Köszöntőjét e szavakkal zárta: „Púrimkor slachmóneszt szokás adni a barátainknak. Ez az este ilyen egyszeri és megismételhetetlen ajándék önöknek. Ma a főszerep a zenéé, amely főleml bennünket, és amelyet mindenhol értenek.”

A rövid bevezető után megkezdődött Mága Zoltán és barátai koncertje. A műsort *Silló István* vezényletével a Primarius Szimfonikus Zenekar és a Stúdió 11 ritmusszekciójával kísérték.

Mága Liszt II. magyar rapszódijával indított, amelyben ezúttal egy cimbalomszólo is helyet kapott. A jól ismert dallamok után az est főszereplője megköszönte a fővédnököknek és a közönségnek, hogy „a világ legszebb zsinagógájában” tarthatja hangversenyét, majd mindenkit arra kért, hogy közösen imádkozzanak a japán katasztrófa áldozataiért és a sérültek felépüléséért. A műsor a zeneirodalom klasszikus örökzöldeivel: Albinoni Adagiójával, Vivaldi Négy évszakjának Tél című tételével és Pablo Sarasate Cigány melódiáival folytatódott. Az est első felének zárásaként a Magyar Állami Operaház neves művészei: *Pándy Piroska*, *Tokody Ilona* és *Muskát András* adták egymásnak a stafétát. Puccini legszebb áriái hangzottak el, valamint Kodály A csitári hegyek alatt című népdalfeldolgozása.

A műsor következő blokkja a sokszínűség jegyében zajlott. Mága Zoltán többször is hangsúlyozta: soha nem felejtje el, hogy honnan indult, és tudatosan építi a hidakat a kisebbségek és a többség, az idősebbek és a fiatalok között. A program a Szól a kakással indult, majd Brahms V. magyar

tánca után egy újabb vendég, *Galambos Lajos* következett. A közönség kissé felkapta a fejét az ismert trombitaművész nagyzenekarral kísért szólója hallatán, hiszen „Lajcsi” a Szép vagy, gyönyörű vagy, Magyarországgal nyitott, de az azt követő világsláger – Louis Armstrong Csodálatos élet című szerzeménye – hallatán senkinek sem jutott eszébe fanyalogni. *Fekete Pált* elsősorban a fiatal korosztály ismeri. Napjaink egyik legnépszerűbb musicaléneke Gordon Tégy csodát! című dalát adta elő, elegánsan és nagyszerűen. Mága Zoltán ezt követően a Schindler listája című film főcím-dalát hegedülte, és megrendítő játéka alatt a kivetítón a művész jeruzsálemi látogatásának felvételeit láthatta a közönség.

A művész ezt követően saját családjáról és pályájának nehézségeiről beszélt, majd színpadra hívta egykori zenésztársait, akikkel 12 évesen a Rajkó Zenekarban indult. A Budapest Gipsy Band tagjai ezúttal a Jiddise máméval és a Ha én gazdag lennék című örökzöldekkel lopták be magukat a közönség szívébe. Folytatva a zsidó témájú dalok sorát, ezt követően Pintér Tibor lépett színpadra Webber József című musicaljének Izrael gyermeke című dalával.

Szakcsi Lakatos Béla fantasztikus zongoraimprovizációval bűvölte el a közönséget, majd a cigányzenekar – Mága Zoltán vezetésével – a Hava Nagilat játszotta, cimbalom- és klarinetszólokkal variálva a fő dallamot. A fináléban Mága Zoltán három primással „párbajozva” adta elő Reményi Ede Repülj fecske című művét, majd ráadásaként Monti Csárdása csendült fel.

Mága Zoltán, valamint neves Kossuth- és Prima-díjas, érdemes művész barátai három és fél órás „megakoncertje” nagyszerű púrimi ajándék volt a közönség számára.

Rojkó Annamária

SZÉDERRE FEL!

Meghívó

A Dohány utcai körzet 2011. április 18-án, 19 órai kezdettel szédervacsorát rendez a felújított Goldmark Teremben. A jegyek 4000, illetve 4500 Ft-os áron a körzet irodájában megvásárolhatók, munkanapokon 8.30–12 óra között Fülöp Ildikónál (1075 Bp., Síp u. 12. I. emelet 30/a). Telefon: 413-1515 vagy 413-5500/116 mellék.

Széder a Pávában

A Páva utcai zsinagóga 2011. április 18. hétfőn este 18.00 órakor kezdi hagyományos széderesti istentiszteletét és utána tartja meg közösségi vacsoráját. Jelentkezés személyesen vagy a pavazsinagoga@gmail.com e-mail címen. Helyszín: A Nagy Zsinagóga Női karzata. 1093 Budapest, Páva u. 39. Bejárat a Holokauszti Múzeum főbejárata felől.

MEGHÍVÓ

A BZSH Hegedűs Gyula utcai zsinagóga előljárósága szeretettel meghívja Önt és kedves családját a 2011. április 18-án (hétfőn) este 19.30 órakor kezdődő peszáchi istentiszteletre és szédervacsorára. (Lesz ifjúsági széder is!!!)

A második széder (2011. április 19., kedd) közösségi megrendezését a jelentkezők igényétől tesszük függővé. Kérjük, részvételi szándékát a 2. széderre legkésőbb április 6-ig jelezze a megadott telefonszámokon. A vacsora ára:

Marha 5000 Ft Csirke 4300 Ft

A korlátozott számú helyek miatt kérjük, részvételi szándékát legkésőbb 2011. április 11-ig

szíveskedjék bejelenteni Singer Andrásnál a 06-20-335-0163 (vagy 06-1-349-3120, reggel 8–9 között) vagy a 06-1-413-5562 (Mazsihisz, hétfőtől csütörtökig 8 és 14 között) telefonszámokon. (A 2011. április 1-e után beérkezett igényeket sajnos nem tudjuk teljesíteni.)

Minden kedves Hittestvérünknek ezúton kívánunk örömteli ünnepet, kóser peszáchoz.

Hittestvéri üdvözléssel, chág száméách:

Dr. Egri Oszkár
elnök

Lówy Tamás
főrabbi

Frankel-széder

A Frankel Leó úti körzet 5771. évi első széderestéjét 2011. április 18-án, 19 órakor, második széderestéjét április 19-én, 19 órakor rendezi meg.

A részvételi díj 3990 Ft (amennyiben anyagi helyzete miatt nem áll rendelkezésére a teljes összeg, kérjük, jelezze).

Helyek korlátozott számban!

Jelentkezést április 8-ig fogadunk el, a vacsora árának befizetésével, munkanapokon 8–13 óra között az irodánkban.

Tel.: 326-1445, e-mail: szeder@frankel.hu
Mindenkit szeretettel várunk!

Széderest

Az ORZSE zsinagógája ebben az évben is széderestet rendez 2011. április 18-án, hétfőn és ifjúsági széderestet 2011. április 19-én, kedden este 20.00 órakor a zsinagóga dísztermében.

Jegyek kaphatók a zsinagóga adminisztrációján:

Biczó Judit,
1084 Bp., József krt. 27.
Tel.: 267-4976/117

Kérjük, hogy adója 1%-ával támogassa a magyarországi zsidóságot. Technikai számunk: 0358

Körzeti kitekintő

Pécs

A hitközség Fürdő utcai imaházában ünnepi istentisztelettel és Eszter könyvének felolvasásával köszöntötték púrimot. Sokan jöttek el a szék-ház dísztermében megrendezett vidám délutánra is. *Schönberger András* főrabbi szólt az ünnep hagyományairól, tartalmának napjainkra is érvényes tanulságairól. *Györfi Anna* és *Szécsi Máté* szórakoztató műsorát követően a jelenlévőket süteményekkel vendégelték meg.

***

Felújította tevékenységét a pécsi Első Angster-organáért Alapítvány kuratóriuma. A közelmúltban *Szili Katalin* elnökletével megtartott ülésükön korábbi tevékenységük eredményes tapasztalatait felhasználva elhatározták, hogy széles körű társadalmi összefogás kezdeményezésével támogatják *Scheffer Ferenc* vállalkozó és felesége anyagi felajánlását az új Kodály Központ koncertterme orgonájának megépítésére, melyet elhunyt fiuk emlékére vállaltak. Fontosnak tartották, hogy – hasonlóan a zsinagóga Angster-organájának sikeres felújításához – a kivitelezők ezúttal is számítanak a Pécsi Orgonakészítő Manufaktúra Kft. munkájára.

***

Hagyományteremtő szándékkal a Palatinus Hotel reprezentatív Bartók-teremben rendezte meg vacsoraestjét a Pécsi Magyar–Izraeli Baráti Társaság. A több mint száz vendég között megjelent és köszöntőt mondott *Aliza Bin-Noun* izraeli nagykövet. A résztvevők elismeréssel szóltak a szervezők munkájáról, a hotel szakácsainak finom ételeiről, cukrászainak kiváló készítményeiről. A jó hangulatot színvonalas műsor biztosította, melyben többek között fellé-

pett *Jávori Ferenc*, a Budapest Klezmer Band vezetője.

***

Az áprilisi iskolai holokauszt-megemlékezéseket – a Mazsihisz és a pécsi hitközség támogatásával – a hitközség Hagymány Szociális Alapítványa a szerkesztésében megjelent két kiadványával (Emlékezni és emlékeztetni kell! és Soha többé ilyent!), a vészkorszakot túlélő helybiekkel készített beszélgetések közreadásával kívánja segíteni. Ezeket, valamint a városból elszármazott, egykoron az auschwitzi haláltáborba hurcolt, jelenleg Baselben élő *László Károly* önéletrajzi regényeit eljuttatta a pécsi és megyei iskolák többségébe.

Megjelent a hitközség Mazsihisz által támogatott Gyertyaláng című időszakos tájékoztató újságjának idei első száma. Részletesen beszámolnak az első negyedév hitéleti és közéleti rendezvényeiről, és felhívják a figyelmet a közelgő peszách ünnepi előkészületeire. Megemlékeznek – egy korábban vele készített beszélgetés részleteinek közlésével – arról, hogy 30 éve vált meg pécsi főrabbi tisztségétől *Schweitzer József*. Abból az alkalomból, hogy *Vidor Györgyöt* a bonyhádi Völgyeségi Konferencián Blau László-emlékdíjjal tüntették ki, bemutatják a város és környéke zsidó hagyományairól a Völgyeségi Múzeumban készített kiállítás. Ebben a számban *Sommer Magda* és *Weisz Jenőné* visszaemlékezéseit közlik a vészkorszakban átélt szenvedéseikről.

Mitzki Ervin

Szeged

Az ORZSE és a szegedi Gál Ferenc Hittudományi Főiskola az elmúlt években kialakult laza tudományos együttműködést kooperációs megállapodással váltotta fel. A rendezvényre a hittudományi főiskolán került sor, ahol *Schöner Alfréd* és

Kozma Gábor rektorok együttműködési megállapodást írtak alá, amely szerint a két felsőoktatási intézmény szakemberei a jövőben együtt dolgoznak a zsidó és a keresztény viláshoz, művelődéshez és egyháztörténethez, néprajzhoz, szociológiához kapcsolódó kutatások terén. Tudományos konzultációkat tartanak, részt vesznek egymás konferenciáin, és közös publikációkat is terveznek. A nyilvános fórumon *Dux László* felsőoktatásért és tudománypolitikáért felelős helyettes államtitkár, a szegedi egyetem professzora a Nemzeti Erőforrás Minisztérium nevében üdvözölte az együttműködést. Kiemelte, hogy „az egyházi fenntartású egyetemek és felsőoktatási intézmények a hazai felsőoktatás legerősebb értékörzői és közvetítői”. Külön örömet fejezte ki, hogy a kooperáció egy budapesti és egy szegedi kiváló intézmény között jött létre. A rendezvény keretében szólt programjáról a két kutatócsoport vezetője: *Kiss Endre* professzor Budapestről, *Barna Gábor* professzor Szegedről. Az egész programon végighúzódott a *Bálint Sándor* néprajztudós emlékének megőrzésére, hagyatékának feldolgozására irányuló törekvés. Hangsúlyozta a találkozás és szerződéskötés fontosságát *Kiss Rigó László* megyés püspök, *Hegyi László*, a KIM Nemzetiségi és Civil Társadalmi Kapcsolatért Felelős Államtitkárság fősztályvezető-helyettese, majd a püspök úr fogadást adott a vendégek tiszteletére.

A tudományos ülésszakot a rendezők a szegedi hitközség dísztermében tartották. *Lednitzky András* hitközségi elnök, a programsorozat levezetője megemlékezett a püspökség és a hitközség évszázadokra, évtizedekre visszanyúló kapcsolatára, a baráti együttműködésre az idősebb és a fiatalabb testvér között. Előadást tartott *Markovics Zolt* főrabbi, *Kárpáti Judit* egyetemi docens, *Gleszer Norbert* tanársegéd, PhD hallgató, *Oláh János* egyetemi docens. A záró-összefoglalóban *Kozma Gábor* és *Schöner Alfréd* rektorok világítottak rá az együttműködés különös jelentőségére a közel 100, vallásokat áthidaló találkozó, tudományos fórum résztvevői számára. Az eseményt a zsinagóga meglátogatása, orgonabemutató és állófogadás zárta. Bejelentésként elhangzott, hogy az ORZSE és a hitközség közti megállapodás szerint szeptembertől vidéken első helyszíniként Szegeden – a budapesti programhoz hasonló előadásokkal – beindul a zsidó szabadegyetem, amelyben közreműködik a Hittudományi Főiskola mellett a Szegedi Tudományegyetem több tanszéke is. Az egész napos programot megtisztelte jelenlétével *Pál József*, az SZTE nemzetközi és közkapcsolatok rektorhelyettese, *Dékány Imre* akadémikus, az MTA SZAB elnöke, *Feldmájer Péter*, a Mazsihisz elnöke, valamint több párt vezető tisztségviselője.

L.A.

Olvasóink írják

Zájin ádar Szabadkán

Mózes, a lánglelkű vezér, a zsidó nép felszabadítójának születésnapja és jorácájta zájin ádar napjára esik. 120 évig élt. Természetesen nem maradt el ezúttal sem az ünnepi megemlékezés. A szabadkai hitközség vendégül látta a hagyományos halvacsorával egybekötött rendezvényén többek között a belgrádi, Novi Sad-i, zrenjanini és a hódmezővásárhelyi hittestvéreket is. Az országhatárokon átvéló vallási rendezvény nemcsak a liturgiának, az imarendnek, hanem a zsidóság egymásra találásának, együttgondolkodásának is megfelelt. Halbrohr Tamás hitközségi elnök (Szabadka) Raguczki Gábor vásárhelyi kántort kérte fel az esti ima megtartására. A befejező imát a szabadkai hitközség kántorával, Kovács Istvánnal együtt mondták. Befejezésül felcsendült magyar nyelven (mint mindenütt, ahol ez a megemlékezés van); a „Szól a kakas már...” c. dal, a nagykallói rebe emlékére.

A meghívott hitközségek vezetői drósjét mondtak. A vásárhelyi hitközség ügyvezető elnöke, Erdélyi Miklós beszédében utalt a szabadkai hitközséggel immár egy évtizede tartó elmélyült kapcsolatra.

A szabadkai hitközség D. Tucavica 13. számú székháza gyönyörű dísztermében óriási sikert aratott a művésztanárokból álló Banja Luka-i szalonzenekar, amelynek hangszereinek csodálatos zsidó dallamok is megszólaltak. (Az előadó tanárok Norvégiából látogattak haza.) Az ünnepség baráti beszélgetéssel, finom halászlé és sütemények fogyasztásával folytatódott.

Köszönjük a szabadkai hitközségnek a meghívást, az ünnepi vendéglátást.

Kiss Lajosné

Zájin ádar

Hunyadi téren

A délutáni-esti imát követően (természetesen a hagyomány szerint felolvasásra került az év során elhunytak névsora) megtelt a szépen megterített közösségi helység. Elsőként az elnök, *Gervai László* emelkedett szólásra, beszélt az elmúlt év eseményeiről, személyi változtatásokról, különféle kezdeményezésekről, programsorozatokról, a hitélet területén végbement jobbításokról.

A 2011-es évről szólva az elnök bejelentéseket tett, mint például a havonkénti sálós szünetek és a várható rekonstrukció. Végül megköszönte saját tevékenységével kapcsolatosan kapott javaslatokat, értékeléseket.

Domán István főrabbi szólt Mózes születéséhez-halálához kapcsolódó midrásokról, igényes és átfogó ismereteket adott Mose Rábénu életéről, az egykori zsidóság vezetője mai napig érvényes és követendő szellemiségéről.

Beszélt a név számértékéről, mely megegyezik a mózesi törvények, micvák számával, a pusztai vándorlásról, a „szólj a sziklához” kinyilatkoztatás, és a megvalósult másként cselekvés miatti felelősségre vonásról. A főrabbi kitért arra is, hogy a zsidóság számára Mózes nem halt meg, itt van, itt maradt közöttünk, hiszen olvassuk a Tórárt, s a Szináj hegyről lehozott két kőtábla szövege is örök. Az imákat *Zucker Immanuel* kántor és *Kozma György* kántorjelölt recitálta.

Ezután került sor a tradicionális halvacsora elfogyasztására, majd bencsolással ért véget az esemény.

Zuglóban

A mincha után *Kardos Péter* főrabbi Mózes életéről beszélt, nem hallgatva el időnkénti engedtelenségét sem, amiért nem adatott meg neki a honfoglalás sikerélménye. Ezután az elmúlt évben eltávozott, a közéletben ismert hittestvéreink munkásságát méltatta, majd a körzet halottairól emlékezett meg. *Kardos László* kántor Kél málé ráchámija után következett a halvacsora, amelyen *Pásztor Rajmund*, a Nagyfuvaros körzet kántora *Lisznai Mária* kíséretével adott koncertet. Bencsolással zárult a zájin ádári összejövetel.

Frankelban

Hasonlóan más kilékhez, a Frankel közössége is összegyűlt, hogy egy ízletes halvacsora mellett emlékezzen a zsidóság tanítómesterére, Mózesre. A Budai Micve Klub, *dr.Vidor Párol* elnevezett – a korábban Zsigmond király úti, ma Frankel Leó úti

zsinagóga egykori rabbija – termében már a délután ötórta kezdést megelőzően jóval korábban gyülekeztek a közösség tagjai. Valamennyi korosztály képviseltette magát, kisgyerekek is elkísérték szüleiket. Az előteret szongás töltötte be; mindenki igyekezett minél többet elmesélni ismerőseinek-barátaiknak az utóbbi napok történéseiről. A virágokkal díszített, szépen megterített asztaloknál lassan mindenki elfoglalta névkártyával megjelölt helyét.

A közösség egyik kiválósága, *Kivovics Péter*, a tudós előljáró köszöntötte az asztalnál ülőket, majd idézte az ilyenkor valamennyi körzetben elhangzó magyarázatokat, hogy miért is lett egyik fontos ünnepünk e nap. Mint tudjuk, a púrimot megelőzi ádar hónap hetediké. A legenda szerint a főminiszter Hámán, a perza királyt éppen e napon szerette volna rávenni a zsidóság elpusztítására. Mivel úgy tudta, ebben a hónapban halt meg Mózes, nem véletlenül szemelte ki ezt a napot tervének végrehajtására. Azt azonban nem tudta, hogy Mózes ugyanebben a hónapban is született, mely ezért nem a szomorúság, a gyász napja, hanem ezt a zsidóság örömnappént éli meg.

Kovács Tibor folytatta a zsidóság tanítómesterének, Mózesnek életéről, haláláról szóló legendát, születésétől a rá kirótt feladat teljesítéséig, majd elmúlásáig. Arról is szó esett, miért épp halat eszünk ezen a napon: mert a hal szeme ugyanúgy folytonosan nyitva van, mint az Örökkévalóé, aki így módon óv tiszteletével minket.

A szellemi eledelt követte az ízletes füstölt pisztráng, s mellé a kóser bor. A jó hangulathoz hozzátartozott a közösség tagja *Vári György* Óbudán eltöltött gyermekkorának, ifjúságának, majd felnőttkorának élményeiről szóló novella felolvasása, melynek természetesen szintén volt köze zsidóságunkhoz. Szintén a közösség tagja *Szántó T. Gábor*, a Szombat folyóirat főszerkesztője és számos regény szerzője előadta a korábban egyik napilapunk hétvégi számaiban megjelent elbeszéléseit, melyben a zsidó élet egy-egy epizódját villantotta fel, de véletlen módon egy sem szólt zájin ádarról. Ezt pótolandó írta meg a történetét, mellyel derűtséget okozott és tapost aratott. A jó hangulathoz hozzájárultak a *Szirmai Zoltán* zongoraművész által a vacsora ideje alatt előadott kellemes dallamok, a tradicionális zsidó melodikák.

Az emlékezés estéjét az elmaradhatatlan asztali áldással és közös énekléssel zárta a nagycsaládként aposztrofált közösség.

Porosz Péter

Kedves hittestvéreim a Hegedűs Gyula utcai körzetben!

Engedjétek meg, hogy ezúton fejezzem ki hálámat magam és a Dél-Pesti Körzet nevében azért a felbecsülhetetlen ajándékért, amelyet nekünk adtatok egy használható tóra kölcsönadásával.

Az ügyelet hosszas előkészületek előzték meg. A kölcsönt alapvetően az tette lehetővé, hogy a Hegedűs Gyula utcai körzet az elmúlt két év során két széfer-tórával gazdagodott és így nélkülözni tudja azt a példányt, amelyet közösségünknek kölcsönzött.

A két körzet megállapodást kötött, ennek keretében a Dél-Pesti Körzet vállalja, hogy a tórárt felújztatja, kóserá teszi. Szoferral átvizsgáltatja, kijavíttatja a betű- és oldalhibákat, pótolttatja a hiányzó összeillesztéseket. Gondoskodik az új éc-chájimok elkészítéséről, valamint új tóratakarót hímeztet. A tulajdonos évente ellenőrzi a kölcsönbe adott tekercset.

*Szeretnék külön köszönetet mondani a Hegedűs főrabbijának, **Lőwy Tamásnak** és elnökének **Egri Oszkár** uraknak, hogy lehetővé tették az ügyelet és szeretném kifejezni hálámat azért a segítségért, támogatásért, amit a kölcsön előkészítése és végrehajtása során nyújtottak. Felemelő érzés volt számomra és vallási vezetőinknek, **Fináli Gábornak**, hogy lehetővé tették a tóra előzetes megtekintését.*

Körzetünk immár lassan tíz éve működik, és hála az Örökkévalónak fejlődik, most a kölcsönkapott tekercsel ismét hatalmas lépést tettünk zsidóságunk, hitéletünk megerősítésében.

Kerényi András elnök
Dél-Pesti Körzet

Az MCSZ közleményei

A cionizmus pesti születésű alapító atyjának születési évfordulójára emlékezve a Magyarországi Cionista Szövetség kerekasztal-beszélgetést szervez, melyet *Novák Attila* történész vezet. Partnerei: *Újvári Gertrúd* germanista, *Tatár György* filozófus és *Ferenzi László* irodalomtörténész. Az esemény időpontja és helyszíne: 2011. április 10., 18 óra; Bálint Ház. Szeretettel várunk minden kedves érdeklődőt.

A Magyarországi Cionista Szövetség idén is megrendezi hagyományos széderesti ünnepségét a Mazsihisz Síp utcai Dísztermében. Időpont: 2011. április 19., 19 óra. A szertartást vezeti: **Fináli Gábor rabbihelyettes.**

A vacsora ára csirkehússal 2200 Ft/fő, marhahússal 2400 Ft/fő.

Jelentkezni a magyarorszagcionista@gmail.com e-mail címen, **Dr. Kardi Juditnál a 06-20-925-9403-as számon, vagy a 06-20-530-0614-es számon lehet. Befizetés: 2011. április 11-től 14-ig az MCSZ Bálint Házban lévő irodájában, 15–18 óra között.**

Kérjük, segítse személyi

jövedelemadója

1%-ával

a ma már igen idős Jad Vasem-kitüntetettéket, akik 1944-ben életük kockázatásával zsidó üldözötteket mentettek meg.

Igaz Emberekért Alapítvány.

Adószám: 18040094-1-42.

Kérjük, hogy lehetősége szerint külön adománnyal is fejezze ki háláját a Jad Vasem-kitüntetettek iránt, a vészkorszakban keveseknél tapasztalt kimagasló emberségükért. Csekk napközben igényelhető a 341-1261 telefonszámon.

Ritka eset, hogy egy újszülött saját maga választhasson nevet magának, de azért, mint látni fogjuk, itt-ott előfordul. Nevezzük hát történetünk hőseit mindjárt a dolgok elején Arnold Schultz tüztisztnek, hiszen a falnak is füle lehet, de akár szeme is. Vigyázzunk!!

Igy hát tulajdonképpen rendben is van minden. Eredeti, originális zsoldkönyve erre a névre van kiállítva, a kiterjesztett szárnyú, kissé ellenszenvesen horgas orrú sas teljes magabiztossággal tartja karmaiban az ugyancsak valódi horogkeresztes körpecsétet, és ha valakinek ez sem lenne elég, hát Arnold felelni tud minden tüztérési ballisztikával kapcsolatos kérdésre.

Arnold kapásból rajzolja fel egy lövedék parabolikus röppályáját, álmából felkeltve is fújja a harcserű üteglepítés módozatait, ismeri a Krupp által gyártott és a német véderőnél 1913-tól hadrendbe állított, napjainkig alkalmazott szabvány löveg típusokat, löveg vontatókat, legvégül betete tudja a vogelsbergi és a kevesbé szép nevű, sőt Dachauhoz közel fekvő ausbergi tüztérítési iskola 1936/37-ben végzett növendékeinek névsorát, sőt, tüztérítési barátait is meg tudja nevezni (az 1941–44-es harcok elesettjeinek névsorából). Szóval nincs ok aggodalomra, jól elő lett készítve minden, és hogy az anyagiakról is gondoskodás történt, mégpedig német alapossággal, azt látni fogjuk a következőkben.

Na, ti halfácán amerikaiak! A háborút meg tudtátok nyerni, de most keresétek meg a birodalom sok tízezer Schultz között azt az Arnoldot, esetleg valamelyik családtagját vagy a papírjait, aki a porrá bombázott és mélyen benn az orosz zónában lévő Drezdában született, és ide a nyakamhoz a rozsdás rohamkést, ha meg is találjátok!

Egy újszülöttnél elsősorban járni és beszélni kell megtanulni. Járnai azért, mert a helyváltoztatásnak a jövőben az autó helyett ez lesz a módozata. Egy lépés tehát ezentúl nem nyolcvan-kilencven centi, hanem csak ötven, legfeljebb hatvan. El kell felelni a csizmás, döngő léptekeket, mert a tüztérítési puha szárú árkászcsizmában csoszog, másképpen járni még díszszemléken sem tud, hiszen a lövegtalpon vagy a vontatón ül. A lábfejet magasból emelve spiccelve leszúrni, döngve földhöz verni nem szabad, sőt ajánlatos kissé kacsázni, botladozni. Ajtókat sem lehet ezután düllesztett mellel kérés nélkül belökni, hanem kopogtatni kell, választ várni, mint az a civil és a tartalékos bagáznál szokásban volt, van és lesz. Hiába próbálták beléjük sulykolni a poroszos dríllt, nem lett belőlük katona, kár volt még a rumos pótkávéért is, amit beléjük töltek.

Beszélni megtanulni aránylag könnyű lenne, ha csak egy új nyelvet, idiómát kellene bemagolni, tárgyak, fogalmak neveit biflázni, bármely ismeretlen, idegen hangzású taglalásban begyakorolni. De itt sokkalta többről van szó. Egy már jól ismert, anyanyelvi szinten beszélt nyelv újratanulásáról. A lakonikus rövidségű, recsegő, parancsoló hangnemből kiáltott tómondatok artikulálása, a megdönthetetlen állítványok kijelentése helyett feltételes módban rebegett igéket, kérelmeket kell sóhajtatni.

Es még nem is ez a legnehezebb! Eddig ugyebár Arnold Schultz (a régi nevét még gondolatban sem ejtjük ki!) szeméi szűrtak, átlátott mindenkin, az emberekben csak az előtte álló beosztottat, az ügydarabot látta, sőt, alattuk a föld alá is belátott vagy három méterig, most ezentúl egy másik embert kell látnia, aki jöhet-mehet, tehet, amit akar, amit csak jónak lát. Furcsa, mi?! Meg kell szokni, hogy ilyen állat is létezik, sőt, lesz még olyanabbik is. Akitől kérni kell, elvárni valamit, ránézni mosolygósan, lágyan, megbocsátóan, megértően, bizalmasan, jóakaratólag... hát ez nehéz lesz... nagyon nehéz. Na és a köszönés? Visszafogni a kemény, harsány kiáltást, megállítani félúton a lendítésre emelt kezét, hogy homokos polgári kézfogásba menjen át, akár csak egy rongydarabot nyújtana, adna át az ember? Vagy kemény kézrázást produkálni, mintha cirkszi erőművészek mérnék össze a tudásukat? Megszokni a pongyolán felvett zakót? A sárga félcipőre rogyant vasalt élű csikos szövetradrággal? Inget a mandzsettagombokkal? Meg lehet ezt szokni? Érdemes így élni? Ha ideiglenesen is, amíg visszatér a rend!!

A japán kapituláció nyitotta fel a szeméit, értette meg vele, hogy ami elmúlt... elmúlt!

Két és fél évet húztam ki a keleti fronton, több mint a felét az első vonalban. Ez így állítva igen szépen hangzott. Csapzott külseje, foszáló ruházata és a már fent említett viselkedési norma az új nyelvvel, rokantsági igazolással csakhamar kívül segítettek a szögcsatornák. Aztán határokon, óceánokon is átszűrő titokzatos kezek nyúltak ki feléje, és ahol a kezek nem segítettek, ott segített az arany, amit már kezdettől fogva buldogmakacssággal gyűjtött, sárcolt, harácsolt, vagy legtöbbször csak begyűjtött.

Jó másfél évtizeden át lapult, nem mozdult, hagyta magát sodortatni az eseményekkel. Mit? Még hogy események?! Egy téhen ikerborjút ellett, szárazon termő rizsfajta vetettek, új terepjáró gépkocsit vett, két, vagy akár három kávébarna bőrű muhatt lányseretőt tartott, a karnevál idején négy-öt napot a városban töltött, ezek voltak új életének „eseményei”. Unta őket, halálosan unta!

Ha be is ment néha Rióba, a „marhacsordát” elkerülte. Ordítsanak csak! Csörömpöljenek a másodosztályú vaskeresztszeggel! A rezes orruák, a sörhasúak. Énekeljék csak a Horst Wesselt vagy az Erikát a vezér születésnapján. Ők tehetik... a parasztsürhe! Akkor lettek volna ilyen lelkesek, amikor kellett. Babi Járnál, Mogilevnél,

Tolochinónál Mosalsknál, Briansknál, Varsóban, meg még az ördög tudja, hol és hol nem. Amikor a főtérén akasztani kellett, vagy egy ember nem látta horosban kaszálni a géppuskával. Akkor kényeskedtek, kényelmeskedtek, melegítették seggüket a bunkerokban. Most aztán csodálkoznak, hogy a sok életben maradt zsidó utánuk veti magát.

Ha a casa tornácán hintaszékben ringatózva, lovaglóostorral csápolta a csizmaszárát, eltöprengett a régmúlt eseményeken, de nem érzett lelkiismeret-furdalást, legfeljebb csak bosszankodott az elmulasztott alkalmakon. Egyszer egy mérges légy megcsípte a szeme alatt, operálni kellett, a bal szeme összehúzóódott, a két, kissé kiálló első fogát meg egy ló rúgta ki. Bajuszt, szakállt növesztett, jól megnézte magát a tükörben, és bement a városba, egy jegyirodába.

Frankfurt am Mainban már nem ismerte ki magát. A város alaposan megváltozott. Emlékei neveltségesen provinciálisak voltak az új házak, új kirakatok és a forgalom tükörében. Semmi nosztalgia nem érzett, nem volt meghatódva. Idegen volt itt, valójában idegen, hiszen Arnold Schultz Drezdában született...

Az Altkirchen strasse elűnt. A családi ház helyén hatalmas, tükörablakos toronyház szűrődött az égbe, de szemközt a cukrászda tulajdonosnője még emlékezett frau Emmára.

Igen... no ja... ja! Schrecklich! A háború után négy évvel férjhez ment egy, a megszálló csapatokkal érkezett tisztviselőhöz. Néger volt, és talán zsidó is! Schrecklich! Nem hallgatta tovább, kitörtetett, egy parkban fújta ki magát, labdázó gyerekek és viaszosváson sakk-táblán játszó nyugdíjasok között. A pajkos szőszki kislány, akit a mamája vigyázott, többször is hozzávágta a piros pöttyös labdát. Ó háromszor, négyszer visszaadta, azután kiesve a szerepéből, csúnyán káromkodva, spanyol és német átkokat szórva elrohant. Még két napig lödörgött a városban, de valami kellemetlen szúrást érzett a hátában. Kiélesedett ösztöne azt súgta: Figyelik! Aztán elhessen-tette a rémképeket. Rosszak az idegeim, már én sem vagyok a régi, nyugtatta meg magát.

A tanyán semmi újság nem várta, maradt minden a régi, de a hintaszék új álmokat hozott. Hatalmas felhőkarcolók üvegtáblái mögött az emeletokről a STÜRMER karikatúrából ismert arcok meredtek rá. Diadalmasan, karban nevettek szégyenét, gyalázatát.

Nem! Nem győztetek le, vicsorgott vissza rájuk, és tűzparancsot adott az SS-nek meg az ukrán milíciának, ám a golyók csak az ablaküvegeket zúzták ripityára, a mögöttük állók sebezhetetlenek voltak, hiszen már meghaltak egyszer.

Mikor a tenyészbika megbetegedett, új állatorvos jött ki a tanyára. Égési sebekből eltorzult arcában csak a két nagy, vizsgálódó szeme élt, a bőre halottnak látszott. Hosszú ujjú, ideges kezei azonban jól dolgoztak, a bika megmenekült. Arnold mégis megkérdezte, mi lelte doktor Santost. Megnyugodva vette tudomásul, hogy csak pár hónapra vonult nyugalomba a saját haciendájára.

Legközelebbi alkalommal, amikor egy vemhes kanca szülését kellett levezetni, az égött pófájú magával hozta az asszisztenciáját. A magas, szőke, kék szemű nő pihés karjai emlékbresztön borzolták az érzékeit. Mégsem ez, hanem hogy a régi hoch-deutschot beszélte és a régi módorában is viselkedett, az tette, hogy pár szó, mozdulat, gesztus erejéig Schultz is visszazökkent korábbi énjébe. Aztán folyt minden a régi mederben, kedélyesen, lazán, latinosan, dél-amerikásan. Mégis Schultz, mikor belenézett az új orvos szeméibe, már tudta, hogy veszített, innen menekülnie kell. A kancán éppen egy eret varrtak össze, és ő a figyelem elterelését felhasználva visszahúzóódott a házba. A szőfben az aranytégla mellett ott volt a parabellum, mellette a két tár, a harmadik magában a fegyverben, de azért a szekrényből is kivette a Schmeissert, bár érezte, hogy így túlterhelve nehezen tud majd mozogni. A rémület, hogy a MOSZAD kezére kerül, elvette az ítélőképességét, úgy gondolta, a házat máris körül fogták, az út a kocsihoz az udvaron át el van vágva, üldözői sokan lehetnek, hiszen tudják, hogy fegyvere van és mindenre el van szánva.

A ház mögötti mocsár felé vette az útját, de a nádas szélén megtorpant. Eddig ugyan még nem esett az eső, a földnyelv szilárdnak látszott, de tudta, hogy a talajvíz sok meglepetést okozhat. A háta mögött csörtetést hallott, most már egyenesen pánikba esett. A ványadt, keserű, sápadt arc jelent meg előtte az üvegtetrec mögött, ahogy a televízióban látta, és az előtte álló pálmafa bitóként magaslott föléje, tiltóan elzárva a visszavonulás útját. Csak pár lépést tántorgott előre, és már tudta, hogy tévedett, végzetesen tévedett. A Schmeissert és a parabellumot még sikerült eldobnia, de az aranytéglaért hiába nyúlt a zsebeibe, azok a sártól iszamósan kicsúsztak a kezeiből, és húzták, húzták lefelé, mintha a fogakból olvasztott fémbe volt gazdáik ereje, gyűlölete maradt volna neki, hogy bosszút álljanak rajta. Még csak derékgig ért neki a sár, mikor a két vaquero kitört mögötte a bozótból, és a mindég kéznél lévő bolast elé dobták. Csak meg kellett volna ragadni a kötelet és megmenekülni, ám az átkozott zseb, az arany, a sár fogva tartotta a kezét, már csak taposott, köpött, átkozódott... aztán alámerült.

A babonás bennszülött vaquerók megdermedve bámulták a bugyborékoló sárörvényt, amely elnyelte megbolondult gazdájukat. Sűrűn vetették a keresztet, hiszen mindenki tudja, hogy a mocsár feneké a pokol tornácáig ér le...

Meghalt Vágó Tibor

Néhány hónapja köszöntöttük 90. születésnapja alkalmából. S miközben a kórházakat járta, azok, akik ott hivatásszerűen foglalkoztak vele, aligha tudták, hogy a Parlament egykori gyorsírója, az MTI évtizedekkel ezelőtti tudósítója fekszik az ágyon.

A mai generáció az Új Életből ismeri. Közel három évtizedet töltött a szerkesztőségben, először antifasiszta rendezvények, közgyűlések krónikásaként, majd a kárpótlás témájában informálva az olvasókat, írásban és szóban egyaránt. E tárgyban számtalan interjú, riport született tollából.

Búcsúzzunk Tőled, Tibor. Nyugodj békében!

Kardos Péter

Édesapámhoz

Nekem is volt Apám!
Mégis nélküle nőttem fel,
Én még kis gyermek voltam,
Akkor hurcolták őt, messzire el.

Nekem is volt Apám!
Aki nekem életet adott,
De Atyai tanácsot, oltalmat
Gyermekeinek már nem nyújthatott.

Hol pihensz Apám?
Hol lehet a sírod?
Mi lehetett utolsó szavad?
Mi volt utolsó gondolatod?

A családot, Anyánk, a gyerekek,
Testvéreid, szüleid, barátaid,
Kik téged nagyon szerettek,
Kiktől hónapokig távol voltál,
De sorsukról, ott a messziségen,
Semmit sem tudhattál.

Áldott jó ember voltál Papa,
Nekem mindenki ezt mesélte,
A Család volt mindened,
A szeretet, és a béke.

Nézem a fényképed, jóságos arcodat,
Más emlékem nincs, nem hallok hangodat,
Csak pár éves voltam akkor,
Jó, vagy talán rossz gyerek,
Apám, én nagyon szerettelek!

Hiányoztál Papa! Legjobban, kamaszkorban,
De hiányoztál máskor is a jóban és rosszban.
Irigykedve néztem azt a boldog apát,
Ki kézen foghatta, velem egykorú fiát.
Beszélgettél, vagy játszottál, vígan nevetve...
Sokszor vinnék virágot sírodra remegve,
Ha tudnám, hol vagy eltemetve.

Ungár György

PÁSZKA 5771-2011

Értesítjük hittestvéreinket, hogy a pászkaellátást az alábbi körzetek biztosítják:

- II. ker., Frankel L. u. 49.
- IV. ker., Liszt F. u. 6.
- VI. ker., Hunyadi tér 3. (félelelet)
- VII. ker., István út 17. (Bethlen tér)
- VIII. ker., Nagyfuvaros u. 4.
- XI. ker., Károli Gáspár tér 5.
- XIII. ker., Hegedűs Gy. u. 3.
- XIV. ker., Thököly út 83. (06-30-722-6763)
- XX. ker., Zamárdi u. 7.

VII. ker., Síp u. 12.	
hétköznap	9.00–15.00
pénteken	9.00–12.00
vasárnap	9.00–12.00

DEUTSCH GÁBOR

Családi hagyomány

Az örömmel üdvözölt, újraindult Füst Milán Páholynban a vendég *Szita Szabolcs* beszélgető partnere, moderátora *Fazekas Lajos* filmrendező volt, aki e tisztséget a jövőben is betölti reményeink szerint. A feladat nagy, hiszen tartalmas válaszokat csak jó kérdésekre lehet adni. Az est hangulata, színvonalá bizonyítja rátermettségét. A magas, enyhén szakállas, hetvenes éveiben járó művész életútjával érdemes megismerkedni. Éppen azért, mert nem szokványos, idézése, az elmúlt évtizedek különböző változásainak megismerését is elősegítheti.

A Fazekas család méltó a hírnévhez, sőt öregbítette is azt. Apai részről az ősök kisbirtokos, szőlővel gazdálkodó és ügyes kezű mesteremberek voltak. Az asztalos dédnagypapa elővegyülése után állt be iskolaszolgának, hogy gyermekeit taníttathassa. Az oktatás jó hagyománya a familiának. A nagypapa a járásbíró igazgatójaként felelt az adminisztrációért. A gépiró kisasszonyok közül egyet feleségül is vett. Útmutatást mutatva a korabeli filmeknek. Olyan jegygyűrűt csináltatott menyasszonyának, amelynek árát évekig törlesztették. Illatos rózsákat vásárolt feleségének hétről hétre, aki a nagymosáskor illatosításhoz fel is használta. A filmrendező anyai felmenői a 18. század sváb beöltöztetésénél kerültek Délvidékre. A nagypapa a vasútnál helyezkedett el. A német anyanyelvű édesanya Csengelén tanult meg magyarul, magyar tanítónő lett, ő tanította magyar népdalokra a fiát. Németre nem oktatta. Azt a nagymamától tanulta. Az apa orvos akart lenni, de Kecskeméten jogi egyetem működött. Nem nagy kedvvel iratkozott be oda, az utolsó vizsgáit nem is tette le. Önkéntesnek vonult be. A vasút az anyai nagy-szüelőket egyre északabbra irányította, amíg Kecskemétre nem értek. Lajos szülei ott ismerkedtek meg, ott házasodtak össze. A második világháború alatt az apa karposzományos örmesterként teljesített szolgálatot, feladata a vasúti szállítás, az élelmezés biztosítása. A sváb nagypapa a lehangosabban szidta a náciakat és a nyilasokat, ékes német nyelven. Felfogása a család minden tagjára hatással volt. Nem csoda, hogy amikor a szlovák felkelés kitört, az apa átszökött a partizánokhoz. Ő valóban harcolt. Jóval később fel akarták venni a Partizán Szövetségbe, átnézte a listát, szerepelt rajta boldog-boldogtalan és olyan hosszúra sikerült, ha ez igaz lett volna, minden másképpen történéhetett volna. Így nem kérte a felvételt. De akkor még hittek egy igazságos szociális rend kialakulásában.

A rendőrséghez került, politikailag a szociáldemokratákhoz csatlakozott. Jogi végzettsége volt, doktorátusa nem, ez abban az időben nem jelentett hátrányt, az értelmiségellenes hangulatban. Gyömrőre helyezték kapitányának, majd Cegléd következett, itt érte az első elkedvetlenítés, a két párt egyesülése, *Kéthly Anna* és mások félretevése. Majd Szegeden lényegében főkapitány-helyettes beosztást töltött be. A második nagy elkedvetlenedés a Rajk-per idején érte. Nem tudta elfogadni. Partizán múltja itt még megvédte. A Csillag-börtön igazgatójának akarták kinevezni, de nem vállalta. Makóra helyezték járási kapitánynak. Ez kényes feladatot jelentett, mert a hármas határ gondot okozott. Titóláncos kutyának nevezték, Románia Trianon miatt volt érzékeny terület, a magyaroknak rokonaiak voltak mindkét oldalon. De a látogatás törvényesen lehetetlennek bizonyult. A makóiak szerették a kapitányukat, mert őrnagyi rangjával és vitathatatlan múltjával az AVH túlkapásait is fékezni tudta. Nem is igen kreáltak arra-felé pereket. Ha igen, igyekezett szelídíteni.

Makón azon időben tisztelteméltó zsidó közösség élt. Bár a véskorszak-

ban erősen megfogyatkoztak, de azért főleg ortodoxokból álló jelentős zsidó élet működött. Lajos úgy került hozzájuk közel, hogy nem volt még tizenéves, amikor az apa Dr. Nyiszli Miklós: Mengele boncoló orvosa voltam című könyvét kommentár nélkül kezébe adta.

Elolvasta, és rendkívüli hatást tett rá.

A makói gimnázium vezetői humánusak voltak a zsidók irányában. Ugyanis a zsidó tanuló szombati szünétét úgy oldották meg, hogy arra a napra tették az ének, a rajz, a torna órákat, mert ezekből lehetett felmentést kérni. Lajost meghatotta, hogy milyen komolyan veszik vallásukat az ortodox gyerekek. Úgy érezte, neki is

Fazekas Lajos

komolyabban kellene vennie a sajátját. Népszerű gyerek volt a városban, mert a rendezvényeken hegedült-zongorázott. Verseket is írt, amelyekből közöltek is néhányat. Szerepelt az országos tornász bajnokságon. Jól tanult.

Telt-múlt az idő, elérkezett 1956. Viták, disputák, majd véres események, amelyet neveztek szabadságharcnak, majd sajnálatos eseményeknek, később ellenforradalomnak, évek múltán népfelkelésnek, most forradalomnak. Makóra október 26-ára jutott el a tenni akarás gondolata. Ott nem voltak gyárak, munkástanácsok. A diákság, az ifjúság szervezkedett, tüntetést készítve elő. A forradalmi ifjúság vezetője Lajos volt. Mondta az apjának, hogy tüntetés lesz, aki azt válaszolta: nem lehet, mert kijárási tilalmat rendeltek el. Lajos erősködött, ezt nem lehet megakadályozni. Jól van – mondta az apa. Ha felelősséget vállalsz, hogy nem lesz felfordulás, embereknek bántódása, akkor engedélyezem. Szépen lezajlott a tüntetés, a szovjet emlékművet ugyan ledöntötték, de ez az ifjúság felvonulása után történt. Hasonló szélsőségek elkerülése érdekében, valamint az emberek védelméért háromtagú őrzőket szerveztek. A fegyvert nem adta ki a rendőrség a kezéből, de a rendőr mellé az ifjúsági szervezetből delegáltak, egy fiatal embert és egy idős szakit osztottak be. Különös tekintettel vigyáztak az ortodox negyederre. Lehet, hogy anélkül sem lett volna baj, de az elővigyázatosság, a biztonságérzet mindennél többet ért. Ezt nem felejtették el az ortodoxok. Amikor a városban értesültek a szovjet tankok mozgásáról, s mivel az apa partizán korából beszélt oroszul, eléjük ment, kérte, vonuljanak át nyugodtan, nem lesz ellenállás, de ne lőjék szét a várost. Így is történt.

November 4. után nagy emigrálási hullám sodort át a városon a zsidókat is érintve. Az ortodoxia vezetője közölte az apával, aki fiával együtt az akkor alakult bizottságoknak vezetői voltak, hogy jöjjenek velük, menjenek Ausztriába, biztosítják a gyerekek továbbtanulásának lehetőségét, németül tudnak, ez nagy előnynek számíthat. Megélhetésükre is lesz gondjuk. Az apa a fiához fordult, ő úgy érezte, nincs oka a távozásnak, nem ártottak, sőt használtak az emberek biztonságának, ezért maradtak.

Akkor már nem a rendőrség épületében laktak, hanem attól vagy 250

méterre. Egy este az apa otthonába tartott, amikor rátámadt néhány pufajkás és ütötték-verték. A kórházból üzentek a családnak, hogy ott fekszik a kapitány. Kicsit összetákolták és a szegedi Csillag-börtönbe vitték, (ahol évekkel ezelőtt igazgatónak invitálták). Rögtönítélő bíróság elé állították, ahol akkoriban a halálos ítéleteket osztogatták. Barátai segítségére siettek, egy bíró olyan ügyvédet szerzett, aki politikai ügyekben is funkcionálhatott. Ő kétségbe vonta a statáriális bíróság illetékességét, hiszen őrnagyi rangú katonaberről volt szó, felette csak katonai bíróság ítélezhetett. Az pedig Budapesten működött. Az oda-szállításáról nem kaptak értesítést.

Említettük, hogy anyai felmenői részről a vasútnál tisztséget viseltek a rokonok. A vasútnak önálló telefonhálózata volt, tudtak a szállításról. Egy vasutas kopogott az ajtójukon késő este és közölte, hogy éjjel két óraker az utolsó előtti kocsiban viszik az apát Pestre. Ez így is történt, Lajos és az anyja a fogoly mögé ültek, aki két rendőr között ült megbilincselve. Kérdezték egymást. A fiú érdeklődött az anyja sorsáról, az anyja a fiúéről. Így adták tudtul, hogyan megy a soruk. Nagykőrösön leszállt Lajos és 12 km-t gyalogolt vissza Kecskeméti, másnap iskola várta.

Az apát a Fő utcába kísérték, hosszú börtönbüntetés elé nézett. Lajos kitűnően érettségizett, de egyetemi felvételi kérelmét mindenütt visszautasították. Próbálkozásai hiábavalóan mutatkoztak. Szovjet mintára két éves felcserképzés indult. Jelentkezett és oda végre fel is vették. Fertőtlenítés, védőoltás beadása, kórházi asszisztencia, elsősegélynyújtás végzésére jogosító bizonyítványt szerzett. Néhány évre a katonaság elkerülése sikerült neki, mert az a hír járta – és nem is alaptalanul –, hogy a börtönben lévő apák fiait a seregénél olyan zaklatásoknak teszik ki, amelyek pokoljárásnak tekinthetők. Egy idő után újra riasztott a honvédség réme, egy menekülési mód látszott: a bánya. Pécsre ment és leszállt a föld mélyére. Találkozott ott bányászinasztiakkal nagyapától unokáig és elmondhatatlan körülményekkel. Valamint tücsökcipréléssel. Hogy ne legyen olyan nagy a csend, a bányászok réges-régen tücsköket telepítettek a mélybe, hangjuk nyugtatott jelentett számukra. A nyugalomra szükség volt, a sűjtőlérogobbanás veszélye lebegett a fejük fölött. Lajos látott néhány embert, akiknek arcán maradó sérülést okozott.

1958-ban történt Kecskeméten, hogy három jó barát elhatározta: Pestre indulnak szerencsét próbálni. Lajos, *Benedek Pista* – törökös bajusza miatt Csausznak szőlőtűtők – és egy írógató fogtechnikus, *Garay Dénes*, aki most Lajosmizsén él. Pista valami szaktanfolyamot is elvégzett, esztergálnia kellett, ez éppen nem nagyon illett a kezének. Ötvenhatban rossz fát tett a tűzre, vagy valakinek az útjában állt, mert az újságrástól eltiltották. Lajos kórházi asszisztensként dolgozott. Később Pista tanítókodott, majd néhány évre megfordult a rabbi képzésben is.

Majdnem minden nap találkoztak a mostani Hungáriában, az akkori New York kávéházban, amely Noé bárkájának, menedékhelynek számított, mert viszonylag olcsón lehetett ott diskurálni. Az egyetemi felvételle semmi esélye nem volt. Azt mondták, a művészeti főiskolába való felvétel esetleg sikerülhet. Jelentkezett a Színművészeti Főiskola filmrendezői szakára. Tizenkét hallgatót vettek fel – vagy hatszázant adták be papírjaikat. *Herskó János* elnökölt. Csodák-csodája, átment az első rostán. A tanulmányi osztály vezetője, *Jankovich Márta* behívatta a szakállas fiatal embert. Ez 1959-ben, még a beatkorszak előtt történt. A szakáll „a dekadens imperialista hódoltság” jele volt

a hatóságok szemében. Jankovich ordított vele: szándékosan nem akarsz ide kerülni? Itt van tíz forint, hozd magad rendbe, és valami rendezőbb ruhában jelenj meg! A második rostán is átment. A végső megmérettetésre erősen készült. Az már a minisztériumban zajlott. Nagy meglepetésre azt kérdezték tőle, mit szól az apja bezárásához? Elképedt. Ezt nevezik művészeti kérdésnek? Azt válaszolta, hogy joggalannak tartja, mert apja ártatlan, hiszen a rendre vigyázott.

Herskó János azonban föl akarta venni az osztályába. A bátor művésznek a bátor ember imponált. Felvették, feladatokat kapott a filmgyárban is. Ösztöndíját keresete kiegészítette. Herskó forradalmian új hangvételű filmjében, a *Párbeszéd*-ben *Szabó Istvánnal* és *Simó Sándorral* asszisztáltak a rendezőnek. A film hangneme elütött a megszokott demagógiától, még az ötvenhatos eseményeket is másképpen ábrázolta, mint ahogy azt addig tették. Lajos más Herskó-filmben is segédkezett. Herskó minden tanítványának biztosította, hogy bemutatják, de legalábbis elkészíthetik első filmjeiket. *Fazekasé a László feleim* volt. 56-ról nagyon egyénien szóló élményei alapján. Apja bebörtönzését is érintette. A felső hatóság úgy döntött, a film jöhet, de ötvenhat nélkül. Megint Herskó segített. Úgy íratta át a forgatókönyvet, hogy bár a kritikus évszám nem szerepelt benne, de a mondanivaló szellemisége igen.

Herskó távozása az országból, amelyet többek között a lappangó antiszemitizmussal indokolt, Fazekast úgy érintette, mint az egyik legközelebbi

Deutsch Gábor kitüntetése

A nemzeti ünnep alkalmából, Orbán Viktor miniszterelnök előterjesztésére és a Mazsihisz javaslatára Deutsch Gábort, lapunk munkatársát, az ORZSE tanárát, Schmitt Pál köztársasági elnök a Magyar Köztársasági Arany Érdemkeresztrel tüntette ki. Az elismerést Navracscics Tibor miniszterelnök-helyettes, közigazgatási és igazságügyi miniszter adta át a Néprajzi Múzeumban.

Gratulálunk!

hozzátartozó elvesztése. Addig készített több játékfilmet, operatőri munkát is vállalt, amíg szeme meg nem gyógyult. Nem tartotta méltóságon alulinak a televíziós filmek forgatását.

Múltak az évek, az apját rehabilitálták, Makó díszpolgára lett, ezredesként temették el. Lajos nagyon sokat dolgozott, ennek örült, még ha kitüntetések nem is kaptak.

Jelenleg a filmszakma beszűkült, kevés film készül. Nyugdíjba vonult, ha felkéri munkára, szívesen vállalja. A barátságok maradtak, maradt a humanista gondolkodás, mert ez náluk családi hagyomány. Szívesen vette a felkérést, hogy moderátora legyen a Füst Milán Páholynak, mi pedig örömmel mutattuk be életét és munkásságát a kedves Olvasóknak.

Kárpátaljai helyzetkép

Mint a Magyar Zsidó Kongresszus Külügyi Bizottságának tagja, rezortomból kifolyólag saját költségemen utaztam el Kárpátaljára, tapasztalatszerzés és kapcsolatfelvétel céljából. Elsősorban az ottani hitélet, a zsidó kultúra és tradíciók újrateremtése, valamint a holokausztot túlélt hittestvéreink sorsa érdekelt. Tapasztalataimról részletes jelentést készítetek a bizottságnak és a Mazsihisz vezetőségének. A témáról Weisz Krisztina munkácsi hittestvérünk írt egy cikket, és elküldte nekünk. Nagy tisztelettel kérem Önt, szíveskedjen megjelentetni az Új Életben, azért, hogy kellő figyelmet szenteljenek az ügynek mindazok, akikhez a nyomorban élő hittestvéreink érdekében segítségért fogok fordulni. Közönnivel és hittestvéri üdvözzel: Turai János

Huber Bélának, a Kárpátaljai Magyar Zsidók Egyesülete elnökének meghívására Ungvárra érkezett Turai János, a váci hitközség elnöke, a Magyar Zsidó Kongresszus Külügyi Bizottságának tagja és felelőse.

A vendégek részt vettek a péntek esti és a szombati istentiszteleten, ahol Turai Jánost felhívták a tórához is. Mendel Taichman rabbi az általa adott vacsorán tájékoztatást adott Ungvár és a régió hitéleti helyzetéről.

Az ötnapos látogatás végzetével Turai Jánost arról kérdeztem, milyen benyomást tettek rá a Kárpátalján látottak.

– A kongresszus külkapcsolatokkal foglalkozó bizottságában betöltött tisztemnél fogva kötelességemnek éreztem ismereteket szerejni és kapcsolatot létesíteni a határon túl élő hittestvéreinkkel. Tettem ezt azért is, hogy tapasztalataimról jelentést tegyek a bizottságnak, mert lépten-nyomon azt halljuk, hogy Kárpátalján nincsenek már zsidók.

Volt szerencsém több településen találkozni zsidó emberekkel, fiatalokkal, öregekkel, köztük holokauszt túlélőkkel is.

Csodálattal láttam, hogy Mendel Taichman rabbi Ungváron nem egészen tíz év alatt létrehozta a zsidó hitélet központját, melynek hatékony működése kisugárzik az egész régióra.

Az új épülettömbben helyet kapott a gyönyörű, tágas zsinagóga, a talmudtóra oktatóterem, a korszerű mikve, vendégszobák, ebédlők és kultúrterem. Pénteken este és szombaton is telt ház volt a templomban.

Munkácon jelenleg folyik egy zsinagóga rekonstrukciója, amely rövidesen avatásra kerül, tehát ott is van aktív hitélet.

Ami elszomorító, hogy milyen mostoha körülmények között élnek a holokauszt túlélő magyar zsidó emberek és azok közvetlen leszármazottai. Huber Béla elnök úr tájékoztatása szerint Kárpátalján tizenhat fő 70–80 év közötti idős, beteg túlélő él még, akik nem kapnak alapvető orvosi ellátást, a krónikus gyógyszerhiány miatt kuruzslási szinten cserélgetik egymás között a többnyire lejárt szavatosságú gyógyszereket, amelyek nagyon károsak. Ezeknél az embereknél alapvető élelmiszerhiány is tapasztalható; a rabbi és az egyesület már nem győzi őket segíteni a bekövetkezett gazdasági válság hatása miatt.

Ezek az idős, beteg hittestvéreink segítenie kell az anyaország zsidóságának. Hiszen ők nem tehetnek arról, hogy akaratuk ellenére egy évszázad alatt több ország másodrendű polgárai voltak, és ráadásul mindegyik hatalom ütötte-verte őket. A pogromok, majd a holokauszt, a fasizmus és a kommunizmus sem bánt velük emberi módon. Osztrák, magyar, cseh, szlovák, majd újra magyar és szovjet érákat éltek át, anélkül, hogy egyetlen egyszer is elköltözték volna szülőföldjükről.

Azzal a kéréssel fordulok a Mazsihisz vezetőségéhez és a kongresszushoz, hogy – összefogva a kárpátaljai hitközségekkel és az illetékes civil szervezetekkel – mérjük fel a jogos igényeket és szüntessük meg ezt az embertelen állapotot, hiszen szám szerint nem tömegekről van szó.

A Kárpátaljai Magyar Zsidók Egyesületének aktivistái megfeszített munkával végzik a zsidó tradíciók és kulturális élet felélesztését és terjesztését. Azonban egyre szűkülő lehetőségeik miatt már nem mindig képesek helytállni, ezért kell a sürgős segítség.

E cikk írója szívből kívánja, hogy járjon sikerrel kísérlete, amelynek igazi kedvezményezettjei az idős, beteg holokauszt túlélő hittestvéreink lesznek.

Weisz Krisztina

KONRÁD GYÖRGY

Zsidókról

2010 novemberében jelent meg az Európa Könyvkiadónál *Konrád György: Zsidókról* című esszégyűjteménye, mely az író 1986 és 2009 közötti írásaiból összeállított válogatás, több darabja a szerző Berlin – Brandenburgi Művészeti Akadémia elnökeként megtartott előadásai közül való. Írtak már rólunk páran, Tacitustól kezdve, akitől Konrád könyvének címét is kölcsönözte, De judaorum, Zsidókról, azt sugallván mind a kettő, hogy el lehet beszélgetni erről a nációról, van mit, jót, rosszat, ki ezt, ki azt. A zsidókról, a zsidóságról, a judaizmusról írt munkák, tanulmányok könyvtárakat töltenek meg, „Az egyik tudós ezt, a másik az ellenkezőjét állapítja meg. (...) A zsidókérdés különben sem azért van, mert az antiszemitáknak és a zsidóknak természettudományi kutatásokon alapuló meggyőződése az, hogy a zsidó alsóbb, illetve felsőbbrendű faj, hanem azért, mert a zsidó magát különbnek tartja a nem zsidónál, ez pedig a zsidót magára, nemzetére, vallására, társadalmi osztályára veszedelmesnek tartja.” (Ágoston Péter: A zsidók útja) Juvenálitól Marxig, Kaffkától, vagy Bibó Istvánig sokan tették le a garasukat az asztalra zsidóügyben. „A zsidók jelenléte gazdasági fellendülést eredményezett azokban az országokban, ahol letelepedtek, és gazdasági hanyatlásba döntötte azokat az országokat, amelyeket elhagytak.” – vélekedik *Sombart* híres tételében. Ha így van, mivel magyarázható folyamatos üldözésük, és kiüzettségük? „Ha a zsidó probléma, az ideológiai őrlétség kitüntetett helyen áll, akkor körülhatárolására (...) egy

kiváltságos terület kívánczik: nevezetesen, hogy mi alkotja ezt az álláspontot, és mi határozza meg az ellenkezőjét” — tanácsolja *Maxime Rodinson*, majd így folytatja: „...évezredek során a zsidóság kategóriáját állandóan változó kritériumokkal határozták meg. (...) Heves viták folyhattak a zsidók ellenségei és barátai körében arról, hogy »ki a zsidó«, többnyire azonban világos konklúzió nélkül.”

A kiváló Konrád György, a kortárs magyar irodalom egyik rendkívüli, nyelvénél, a magyarnál sokoldalú, magas szintű ismeretével bíró alkotója, gyermekként élte át a múlt század poklát, hosszú élete során látta, érezte, hallotta az antiszemitizmus hörgő zihálását, kivételes érzékenységgel empatikus-szeizmográf érzékszerveivel, mindent magába szívó, feldolgozó, regisztráló képességével.

„Azt szeretném, hogy a berlini új zsidómúzeum gyűjtőkörében egész Európa zsidói helyet nyerjenek, ne csak a berliniek, hogy a látogatók állják az én elgázosított osztálytársaim tekintetét... (...) Azt igazán nem, hogy a mai európaiak képesek legyenek össze a zsidó gyerekek elgázosításának képét a saját gyerekek, vagy unokájuk képével. (...) És látni kell az akkori fiatalembereket, ahogy ölnek, akkor is, ha kedves nagyapák lettek utóbb. És azt is, mi volt utána, mikor bementek a kantinba, és kér-

tek egy pohár pálinkát. (...) Aki azt gondolja, hogy *Baumöhl János*, *Blau Baba*, *Feuerstein Miki* és *Klein Vera* – egykori, tizenegy éves korukban megölt osztálytársaim – valami fenyegetőt kívánnak a mai berlini gyerekeknek, az meghosszabbítja az antiszemita rémképet.” (Részletek Konrád György: *Zsidókról* című esszégyűjteményének 11. darabjából.)

Ha igazi bölcs szólal meg a zsidóságról, az ünnep. Aki olvassa ezt a könyvet, az ezt az ünnepi érzést érezheti. Már az első sorok után átnyújtja névjegyet az író. „Ha viszont elfogadja magát zsidónak, akkor indokolt további gondolkodás a tárgyáról.” – írja. Gondolkodik, filozofál, boncol és kiveséz, „elfogadja magát zsidónak” kétszáz oldalon át. Megállapításai robbannak. „Apáink nemzedéke hibázott. Nem védték eléggé éberen gyermekeiket.” Aranysúlyú és gyémánt tisztaságú gondolatok. Szállóiévé tehető, továbbgondolásra kinemesített megállapítások. Lassan kell olvasni, figyelmesen, hagyni a fantáziát, az érzékeket, a képeket kibontakoztatni, melyeket az író idéz. Már-már bibliai tömörségű szöveget olvasva azt gondolom, ilyenek lehettek a Tónáchoz körmölő, a tekercsek fölé görnyedő névtelen zsidók...

„Az egész térség Európa közepén, és benne a te hazád is kifejezte, hogy nem kívánja a zsidók jelenlétét. Mi

dolgod van ott?” Olyan gondolatokat fogalmaz meg, melyeket eddig még nem öntöttek szavakba. „Éles szemmel nézz körül, és védekezz olyan keményen, amilyen keményen csak tudsz.” Narratív kanyarokkal tarkított tanulmányokat olvashatunk, olvasmányosakat, gyakran süvitenek, mint a fejünk felett száguldó lövedék. „A zsidók nemcsak szétszórtak. Nem is olyan nagyon akartak együtt lenni. Nem állják egymás tekintélyét.”

A legtöbb igazság, melyet kimondunk, csak féligazság, feszültség lapang benne, robbanásra kész centripetális erő. Konrád szuggesztív módon interpretált igazságait a magunk módján keressük tovább. „Maga miért él Budapesten, és miért nem itt, Tel-Avivban?” – kérdezi egy idős izraeli magyar zsidó. Az igazság szereteágazó. Provokatív. A feleletek nem mindig és nem azonnal fogalmazódnak meg. Ebben a könyvben Konrád minden megnyilvánulása szigorú „meghagyás”: itt jártam, így rendelkeztem, így cselekedtetek. Persze, csak ha akartok. Legyetek tisztában azzal, amire én csak gyötörődések árán ébredtem rá.

„Fia vagyok a zsidó népnek, és polgára a magyar társadalomnak, nemzetnek, államnak. Zsidó és keresztény magyarok között telt el életem legnagyobb része, hogy is nem lennék magyar. Akkor hát mind a kettő? Igen, mind a kettő. A kettőből

csak hazugság árán lehet egyet csinálni.” A babiloni fogságban élő katekumenus nyelvén írtak és gondolkodtak, ezen a nyelven íródott a Talmud és a Kadis ima, pedig azoknak a talitjából még az őshaza illata áradt. A Látogató, a Kerti mulatság, a Városalapító, a Cinkos és még sok remekbecsű irodalmi mű írója, Jeremiás próféta szellemében élt, írt és ír ma is: „És igyekeztek a városnak jólétén, melybe fogságra küldtelek titeket, és könyörögtek érte az Úrnak, mert annak jóléte lesz a ti jóléte.” (Jeremiás 29.7.)

„A tehéngondozó öregúr, mester-ségemről értesülve a véleményemet kérdezte a huszadik század elejének orosz vallásfilozófusairól, és a forradalmár Lunacsarszkijról. Ilyesmirel gondolkodik a tehének mellett? Miért ne? – nézett rám csodálkozva, a tehének nem haragszanak érte.” – írja a 16. esszében, melynek címe: *Ámosz Oz felfedezőútja*. A Nobel-díjra jelölt író az írók világtalálkozó-járól azonnal a kibucába tért, a Hulda kibucba, ahol a közös étteremben felszolgált...

„Izrael is lehetne az Európai Unió tagja – összegzi Konrád izraeli tapasztalatait. – Egyik uniós országnak sincs megbízhatóbb demokratikus pedigéje, mint Izraelnek, mely az igényelt gazdasági színvonalat is eléri. (...) Az Európai Unió humanizmusa csak akkor szavahihető, ha Izrael is tagja lehet az uniónak...”

Minden humanista könyvtárban helyet kér magának Konrád könyve. De az antiszemitákban is ajánlatos. A gyűlölet emésztő gőzeiben felüdítően hat kijózanító tisztasága.

Magén István

GIORA SHARON FŐKÁNTOR

Ahány (egy)ház, annyi szokás

Böjtnapok

A zsidó vallás mindennapi gyakorlatában a böjtnapok nem foglalnak el különösebben exponált helyet, hiszen az egyetlen böjt, melyet a Tóra előír a JOM KIPPUR, azaz az engesztelés napja. A többi általunk ismert böjtnapról a későbbi idők során döntöttek bölcseink, a zsidó nép történelmének gyászos, vagy egyéb oknál fogva kiemelkedő napjaira való megemlékezés okán. A hagyomány hét böjtnapot tart számon a zsidó naptár egyéves ciklusán belül, melyeket TAANIT CIBUR (közösségi böjt) néven ismerünk. Emellett vannak úgynevezett egyéni böjtek, melyek személyhez fűződő esemény, vagy helyi, esetleg személyes szokás kapcsán jöttek létre, foglalták el helyüket a köztudatban és a vallásos gyakorlatban.

A böjtnapok jelentőségéről számtalan vita folyik a haladó amerikai zsidóság körében. Vitatják a fontosságukat és a megtartásuk szükségességét. Megkérdőjelezzik, hogy a bizonyos, évezredek események évfordulóira előírt böjt megtartása kötelessége-e a mai embernek, vagy elég, ha az eseményről, gyászról megemlékezünk. A régi idők vallásos zsidó közössége számára ez a kérdés fel sem merült, a mai ortodoxia sem vonja kétségbe, hogy a böjtnapokat ma ugyanúgy kell megtartanunk, mint tették elődeink századokon át, de a haladóbb irányzatok más véleményen vannak ebben a kérdésben is. Van például egy nézet, hogy TISA B'AV (Áv hónap 9), a két Szentély pusztulására emlékező nap a zsidó ember számára ugyanolyan jelentőséggel bír-e ma, mint évszázadokkal ezelőtt. A kérdés azért merült fel, mert napjainkban létezik Izrael állama és ez egyesek szerint a messiási időhöz való közeledést jelenti. A szigorúbb vallási elveket valló körök ezt persze nem fogadják el, hiszen Izrael államának léte nem azonos a Szentély újjáépülésével és a Messiás eljövételével. Azok a haladók viszont, akik ezt megkérdőjelezzik, a maguk vallásfilozófiája szerint járnak el, ugyanúgy, mint az erősen hagyományhűek is a maguké szerint. Az egyetlen böjtnap, melynek szükségességéről viták még soha nem hallottam, a JOM KIPPUR. A Tóra által előírt böjt napjának jelentőségét egyetlen irányzat sem merte eddig megkérdőjelezni.

A nap lényege, értelme minden zsidóra nézve kötelező és azonos módon értendő. Különbségek csupán a böjt betartásának a mértékében,

formájában vannak. Egyes reform és más, erősen „haladó” közösségekben az istentisztelet során délben, vagy kora délután tartott szünet egyúttal a böjt végét is jelenti, ez azonban a ritkábban előforduló jelenség. Szinte minden közösség betartja az egész napos böjtöt, de vannak elbírálások, vagy önállóan hozott szabályok, melyek lehetővé teszik a böjt alól való felmentést azoknak, akik egészségi, vagy bármilyen más oknál fogva nem képesek annak betartására. Ezek között a legismertebb a beteg, elengedhetetlen fontosságú gyógyszer szedő egyének, valamint a terhes és szoptató nők felmentése.

Létezik persze ezen túlmenően az, hogy ki-kik maga határozza el, melyik böjtöt, milyen szinten kívánja betartani. A konzervatív hitközségek jelentős hányadában a tagok nagy része csak a JOM KIPPUR-t tartja meg, kisebb számban vannak olyanok, akik TISA B'AV napján is böjtölnek. Személyes tapasztalatom szerint a konzervatívok között alig-alig akad, aki a többi böjtnapot szigorúan tartja, de a templomokban az e napokra előírt imákat mindenütt elmondják, gondolom, ezzel is jelezve, hogy a megemlékezés megtörténik, legfeljebb a gyakorlati dolgokban áll fenn változás. A reform és a rekonstrukcionista közösségekben azt hiszem, ennél is lazábban kezelik a témát.

A böjtök két kategóriába sorolhatók: van, amit estétől másnap estig, és van, amit reggeltől estig tartunk. JOM KIPPUR és TISA B'AV az előző nap napszállta előttől a böjtnap estéig, tehát a teljes besötétedésig tartandó. A többi böjtnapot a hajnali világosodás előtt kezdjük és a nap leszálltáig tartjuk.

Vallásunk tanítása három okot sorol fel a böjt megtartására:

BŰNBÁNAT, KÉRÉS és MEGEMLEKEZÉS.

ZEEV SOLOMON erről szóló írásában kifejti, hogy végső soron minden böjtnapban megvan mindhárom tényező. JOM KIPPUR napján a bűnbánat a fő mozgatóerő, de jelen van a kérés (az Örökkévalótól és embertársainktól is bocsánatot kérünk) és jelen van a megemlékezés, hiszen a Teremtőt arra kérjük, emlékezzen őseink nemes cselekedeteire és az ő erényeikért bocsássa meg a mi tévelygésünket!

Amikor büntetés, vagy veszedelem sújtotta Izraelt, az erre emlékeztető böjtnapokon is

megtaláljuk mindhárom összetevőt. A kérés, hogy a Mindenható védje meg népünket a katasztrófától (mely okkal, vagy ok nélkül érhet bennünket), ugyanakkor kifejezzük bűnbánatunkat a hibás, esetleg bűnös cselekedeteinkért és reméljük, hogy Isten emlékezni fog a jótetteinkre.

A már említett JOM KIPPUR és TISA B'AV napok mellett böjtöt tartunk további öt napon:

A pürimot megelőző napot ESZTER BÖJT-JÉNEK (Táánit Eszter) nevezzük. A Megilla leírja, hogy a szorongató vész helyzetben a perzsiai zsidók böjtöltek, bűnbánó imákat mondtak, gyászolók módjára zsákruhába öltöztek, hogy a Hámán által kitervelt népirtást elkerüljék.

Erev Peszách napján az elsőszülött férfiak kötelesek böjtölni, megemlékezve az Egyiptomot sújtó tízedik csapásról, az elsőszülöttek haláláról, melytől, akárcsak a többi csapástól a zsidók megmenekültek. A reggeli istentiszteleten való megjelenés, az úgynevezett Szijumon való részvétel mentesíti az elsőszülöttet a további böjtöléstől.

A nyári hónapokra (júliusra vagy augusztusra) esik a Szentély pusztulásának és Jeruzsálem elestének emlékére elrendelt gyászhetek ideje. Tammuz hónap 17. napjától Áv 9-ig három héten át gyászt tartunk. Tammuz 17-én törték át először a támadók a Jeruzsálemet körülvevő falat. Három héttel később, TISA B'AV napján rombolták le a Szentélyt. Érdekes megfigyelni, hogy a zsidó nép történetében milyen sok esetben lehetünk tanúi tragikus eseményeknek TISA B'AV napján, vagy az azt megelőző három hét folyamán. Vallásos férfiak a három gyászhétben nem borotválkoznak, az utolsó kilenc napban általában nem fogyasztunk húsos ételeket.

Ros hásanot, vallási újévünket követő napon (Tisri hónap 3-án) Gedalja böjtjét tartjuk (Com Gedalja). Gedalja Judeának a babiloni király által kinevezett kormányzója volt. Kinevezését a júdeai harcosok félreértették és árulásnak minősítették, ezért meggyilkolták. Emlékező böjtnapot rendeltek el bölcseink.

Itt említ meg, hogy vannak személyre szóló, tehát nem közösséget kötelező böjtök. Ilyen például az a szokás, hogy az esküvő napján a menyasszony és a vőlegény böjtöl és bűnbánó imákat mond. Ennek a magyarázata az, hogy a közös, új életük megkezdése előtt megtisztuljanak a múltban elkövetett hibás tetteik felelősségétől.

Érdekes, kifejezetten egyéni és csak nagyon vallásos életet élő hittestvéreink körében szokásos a SOV'RIM TET böjtös időszaka. Amíg a Tórából a S'mot (második könyv) első nyolc szakaszát olvassuk, azon hetek csütörtöki napján egyesek böjtöt tartanak. Ez a személyre szóló és a személy önszántából elhatározott böjt a közösség által tudatosan, vagy nem tudato-

san elkövetett vétkek alól való feloldozásra szolgál.

Hasonló az úgynevezett BÉT HÉJ BÉT, amelyet szigorú ortodox körökben néhányan megtartanak. A Peszách és szukkot ünnepet követő hónap első hétfője, csütörtöke és másodikon hétfője napján azért böjtölnek, mert a számukra féltő, hogy az ünnep alatt esetleg többlet mulatoztak, vigadtak, mint amennyi az illő és a megengedett.

Nem vallási szabály, de gyakran előfordul, hogy zsidó anyák és nagymamák jelentős események idején (szülés, operáció, érettségi, felvételi vizsga stb.) böjtölnek, annak sikeres kimenetele érdekében.

Fontos jelentőségű és a közösség egy része számára kötelező a böjt, ha Isten őrizz egy tóra leesik a földre. Ilyen esetre negyvennapos böjt van elrendelve, amelyet egy zsidó naptári éven belül kell végrehajtani. Az, hogy ilyenkor kinek kell böjtölni, rabbinikus határozat kérdése. Van rabbi, aki a törát leejtő személyt szólítja fel a böjtre. Van, aki minden jelenlevőt, aki az eset szemtanúja volt böjtnek veti alá. Van olyan rabbinikus döntés is, hogy az egész érintett közösség, gyülekezet tartja a böjtöt.

Különleges és alkalomhoz illő imák kerülnek a liturgiába a TAANIT CIBUR napján, azaz a közösség számára kötelező böjtnapokon. Az Amida, más néven a S'mona Eszre, azaz a tizenkilenc áldás egy pontján beillesztik az ANENU kezdetű fejezetet. Az Amida-t ezeken a napokon az AVINU MALKENU ima követi (TISA B'AV és más, olyan napok kivételével, amikor Tachanun-t, napi könyörgő imát nem mondunk!), sőt sok közösségben a kettő között Sz'lichot imákat recitálnak.

TISA B'AV előestéjén és napján az ÉCHO-t, Jeremiás sirámaát olvassák a templomokban. A gyászos zsinagógák siratóénekeire emlékeztető melankolikus dallam járul. A további, tisa b'avi énekek egyike az ELI CION, melynek hagyományos, szomorúság hangvételű melódiája az európai askenazi zsinagógák liturgiájában a három gyászhét péntek estéin a Lecha Dodi dallamként ismeretes.

Összegezve annyi, hogy a hagyományos ortodox közösségekben minden előírt böjtnapot szigorúan betartanak. A konzervatív hitközségek nem mindegyike tartja ezeket egyenlő fontosságúnak, így sokan eltértenek néhánytól, míg a reform és más haladóbb irányzat ezekről a napokról csupán szavakkal, imaszövegekkel, esetleg csak kommentárokkal emlékezik meg. Zsidó jövőnk sokban függ a múlthoz fűződő szoros és elszakíthatatlan kapcsolattól. Több ezer éves történelmünk bővelkedett a minket ért tragikus eseményekben és ezeknek a megismétlődését csak úgy kerülhetjük el, ha emlékezünk és emlékeztetünk.

Az utolsó pillanat, hogy tisztán lássunk temetőügyben!

Talán szerénytelenség nélkül, de megosztanám gondolataimat a zsidótemetők fenntartási és felújítási munkáival, feladataival, illetve ezen feladatok célirányával, stratégiai távlatával kapcsolatban.

A merészségemet tizenhat évi temetkezési – Zalaegerszeg város köz- és hősi temetői tartoztak hozzám – múltam, a megyében szerzett hatévi zsidó temetői felújítási tevékenységem (e munkákat ma is végzem), több megyében végzett helyszíni bejárásaim támasztják alá. Itt jegyezném meg azt is, hogy két cikluson keresztül tagja voltam, az Országos Temetkezési Egyesület és Ipartestület elnökségének.

A felgyülemlett tapasztalataimat az alábbiakban szeretném közreadni:

Leszögezem, hogy számtalan jóakarátú egyén, civil és társadalmi szervezet, egyház, iskola, helyi közösség, külföldi segítő, alapítvány és természetesen számos hitközség végez odaadó, feltáró, felújító és fenntartó munkát. A jóakarók számos adatot – különböző megközelítéssel – gyűjtöttek, melyek leg többje az interneten is megjelenik.

Ahogy a Pál utcai fiúk mondanak mindezek neveit NAGYBETŰVEL írjuk be a nagykönyvbe. Nélkülük még itt sem tartanánk!

Azt sem titkolom, hogy a Mazihszben e munkát végző *Tamas Péter*, mint egy személyi felelős képtelen megbirkózni összetett feladatával, de ez nem az ő hibája, mivel egy ember ezen a területen a legnagyobb jóindulattal is, csak részeket tapasztalhat. Igaz, hogy húsz év látogatásában a jelenlegi kép más is lehetne a szakmai stratégia oldaláról megközelítve.

A zsidótemetők kapcsán legelőször két dolgot kell tisztázni. Először is mit értünk zsidótemető alatt, másodsor pedig a munkánknak mi a célja.

Ezek meghatározása nélkül nem lehetséges megfogalmazni az előttünk álló feladatokat.

Zsidótemető: négy kategóriát határoznak meg.

1. Önállóan található, független a tulajdon viszonyoktól.

2. A köztemető, illetve egyházi temető része.

3. Önállóan vagy csoportosan található zsidó sírok, melyeken zsidó jelképek vannak. Esetenként valószínűsíthető, ezen sírok részét képezték egy zsidótemetőnek, de a köztemetőt „ráépítették”.

4. Egyedi zsidó sírok, jelképpel vagy jelképek nélkül.

Az első két kategória egyértelmű. Lényegében ezekről van döntően tudomásunk. A másik két kategória csak a helyszíni, kutatómunkák során kerül elő. Igazán ezzel a helytörténeti kutatások foglalkoznak, illetve az idősebb helyi lakosok tudnak útmutatót adni.

A cél: teljes körű és tényszerű ismeret a temetőkről. Ez azt jelenti, hogy tudjuk pontos számát, ismerjük a tulajdonviszonyokat, rendelkezünk egzakt adatokkal, ismerjük pontos helyét, és a meglévő állapotot digitálisan rögzítjük. Mindezek alapot szolgáltatnak arra, hogy tisztában legyünk a felújításuk költségeivel. Tehát ezen adatok szolgáltatnak az országos, megyei és helyi tárgyalások konkrétságát.

A következő kérdés, amit fel kell tenni, hogy mik azok a lépések, melyek a cél eléréséhez szükségesek:

1. A helyszínen felvételezni az adatokat és elkészíteni a digitális fényképeket a temetőről. A **helyszíni munka nem spórolható meg!** Az eddigi tapasztalataim azt igazolják, hogy a felkutatás a legmunkaigényesebb feladat. Sok esetben többszöri alkalmat igényelt. Meggyőződésem, hogy mai napig nagyon sok temető van, amit még nem is fedeztünk fel, és persze még senki nem járt ott felvételezés céljából. Arról már nem is beszélek, hogy a helyszíni munka szükségessége

teszi az önkormányzat felkeresését, vagyis a kapcsolatfelvételt. Legtöbb helyen örömmel fogadtak és segítettek a munkámat.

2. **A tulajdonlapok beszerzése.** Csak ezek birtokában győződhetünk meg a helyszíni valóságról. Több esetben találkoztam azzal a ténnyel, hogy a zsidótemető kárára terjeszkedtek mások. A tulajdonlap birtokában állapítható meg a tulajdonos és a temető nagysága is. Mindkét adat elengedhetetlenül szükséges, mint a legfontosabb kiinduló adat. A tulajdonlap birtokában van lehetőség a temető kiméretésére. Tisztában vagyunk ennek anyagi nagyságrendjével, de az is lehetséges, hogy ez még anyagi bevételt is hozhatna. S itt az önkormányzat segítségét is lehet kérni. Tudni kell, hogy csak a kimérettel lehet tisztázni a tulajdonviszonyokat.

3. Ezt követi a **helyszíni adatfelvétel, illetve a digitalizálás.** A feladatról részletesen szólok a számítógépes programról.

4. Természetesen más fajta feladat jelentkezik, azon temetők esetén, amik fenntartottak, felújításra kerültek, illetve valamelyik működő hitközség területén található. Ezek esetében az adatfelvételezés és a síronkénti digitalizálás elvégzése jelentkezik.

Mit garantál az elkészített számítógépes program? Csak felsorolás szintjén a következő adatokat: általános adatok (település neve, helyrajzi szám, terület nagysága, tulajdonos); kerítés, kapu állapota; síremlékek (száma, állapota, anyaga); zöldterület, utak (nagysága, kaszálhatóság, növényzet, utak fajtája); ravatalozó; karbantartás; emlékmű; elhelyezkedés. Tartalmazza még bemásolva a tulajdonlapot, a térképet és a fényképeket. Az adatok kétféleképpen jelennek meg, az egyik az egzakt forma, a másik a leíró jelleg.

A program képes különböző adatok több fajta összegzésére, gyűjtésére és egyéni temetői adatlap készítésére. Az összegzés, gyűjtés göngyöltve és adatonként, illetve megyénként is kimutatható. Tehát ez alapján a különböző szintű tárgyalásokon nem a legelőbbre beszélünk, hanem a konkrétségében.

Természetesen ez csak a kezdet, mivel maga a gondolkodás továbbvihető a számítógépes program pedig bármely irányban tovább fejleszthető. Csak két területet példaként hadd említsek meg. Az egyik a temető GPS-el történő helymeghatározása, ennek a programban történő behelyezése és az ország térképén való megjelenése. A másik a síremlékek egyenkénti digitalizálása.

Azonban a feladatokat csak egy országra kiterjedő team, csapat tudja elvégezni, megyénként. A csapatot megfelelően fel kell készíteni a program ismeretére és a helyszínen végzendő feladatra. Az eddigi munkavégzéséből következően, ha minden megyében legalább egy ember vállalja a feladatot, akkor is legalább egy-két évre szükség van a teljes körűségre.

Itt most a gondolataimat befejezem, mert külön témát jelent a temetők karbantartása, felújítása, illetve az elvégzett munka ellenőrzése. A Mazihsz több százmillió forintot fizet a temetők karbantartására, de ennek ellenőrzésére már nincs erő, de akarat sem. Pedig itt milliók érhetnek el. De erről, majd később szintén az eddigi tapasztalataim birtokában kívánok beszélni.

A leírtak tények, de tűnhet úgy is, hogy az eddigi tevékenység, az egy irányba történő feladatvégzés hiányának kritikája. Mindenki vegye annak, amit gondol. A fentiek megléte nélkül azonban nincs továbblépés, és ha marad minden úgy, ahogy van, akkor őseink emléke előbb vagy utóbb sok helyen eltűnik örökre a történelem homályában.

Siklósi Vilmos,
a Kegeleti Bizottság tagja

Kétszáz éve született Lőw Lipót

Lőw Lipót német-cseh születésű magyar rabbi, tudós, a zsidóság egyenjogúsítási mozgalmának vezetője, a nemzeti nyelv egyházi szertartásokon való használatának szorgalmazója, kétszáz esztendővel ezelőtt, 1811-ben a morvaországi Černá Horában látta meg a napvilágot. Bevezető tanulmányait a 1824 és 1835 között a trebíci, kolíni, lipníki és kismartoni jesivákban végezte, az ezt követő hat évben pedig a pozsonyi líceumban, majd a pesti és bécsi egyetemeken nyelvszétet, pedagógiát és keresztény teológiát tanult. Tanulmányai befejeztével rövid ideig nevelő volt Prostějov morva városban, mielőtt 1841. szeptember 1-jén megválasztották nagykanizsai rabbinak.

Pályafutása elején nagyfokú jártasságra tett szert a magyar nyelvben, és ő volt az első, aki a zsinagógában magyarul prédikált, nem kis visszatetszést váltva ki ezzel konzervatív hittársaiból. Első magyar nyelvű prédikációja 1845-ben jelent meg nyomtatásban. 1844-ben kezdte meg a magyar zsidók egyenjogúsítása érdekében kifejtett irodalmi tevékenységét. Ő vezette a mozgalmat egészen addig, amíg el nem érték céljukat: 1867-ben az országgyűlés kimondta a zsidóság polgári és politikai egyenjogúsítását. A Ben Chananja című folyóirat, melynek Lőw 1858 és 1867 között a szerkesztője volt, rendkívül fontos szerepet játszott e mozgalomban.

1846-ban meghívták a pápai hitközség élére, ahol az új zsinagógát magyar nyelvű beszéddel avatta fel. Részt vett a város és Veszprém megye közéletében is. 1848-ban elsők között állt a nemzeti függetlenségért küzdő haza szolgálatába. Számos alkalommal tartott lelkesítő beszédet a haza védelmére szerveződő nemzetőrség és honvédseregbe való belépés elősegítéséért. Egyik lelkesítő szövegében így vallott: „Őh népem, légy te méltó nagy őseidhez, a szent prófétaéhoz és ragadj fegyvert és siess védelmezni a magyarok hazáját, mely a te hazád is!” Jelentős érdemei voltak abban, hogy 87 zsidó vallású személy jelentkezett a pápai nemzetőrségbe, akik valamennyien részt vettek a Dráva-vonal védelmében. Köztük Lőw Lipót tábori lelkészként teljesített szolgálatot. 1848 júliusában a sellyei táborban lelkesítő beszédet mondott a pápai nemzetőröknek, mint nagyra becsült társainak, „Isten velünk vagyon” címmel.

1848. november 20-án a Pápan kezdődő honvédtoborzás alkalmával buzdító beszéde eredményeként 39 zsidó fiatal is beállt a honvédek közé. Jelentős érdemei vannak abban is, hogy Pápan és Veszprém tartott felhívása alapján a zsidóság jelentős összeget adományozott „a haza oltárára”.

Mivel 1849. május 31-én a függetlenségi nyilatkozat megünneplése alkalmával helyesítő hitközönlöt tartott, 1849 októberében beteg elhurcolták és a pesti Újépületben tartották fogva. Szerencsére befolyásos pártfogóra akadt. Báró *Sina György* segítségével 1849. december 14-én szabadon bocsátották. Ennek ellenére hazatérése után is zaklatták, ellenfelei *Pap János* Veszprém megyei császári kormánybiztosnál feljelentették és sokáig vattatták.

Mivel Pápan folytonos zaklatásnak volt kitéve, elfogadta a szegedi hitközség meghívását és 1850. december 10-én beiktatták a szegedi főrabbi hivatalába, amit haláláig megtartott.

Lőw mélyreható történelmi, teológiai és esztétikai ismereteit a zsidó szertartásrend modern alapokon nyugvó megújításának szolgálatába állította. Magyarország egyik legismertebb prédikátoraként részt vett szinte minden hazafias ünnepségen és zsinagógafelavatáson.

1870-ben adta ki magyar nyelvű prédikációit, ez volt az első Magyarországon. Lőw egyesítette a világi prédikáció alapos, logikus felépítését a bonyolult aggadai elbeszélések szellemes elemzésével. Tanulmányai, kezdve a halacha történetével, felölelték a zsidóság teljes talmud utáni történetét. A zsidó élet és jog fejlődésének a halachai irodalom alapján kívánt irányt szabni és igyekezett megcáfolni azt a nézetet, mely szerint a zsidó vallás erkölcs- és szokásrendszere változatlan maradt a németországi reformáció kezdetéig. Legfontosabb régészeti tanulmányait és válaszait azzal a céllal írta, hogy bizonyítsa különféle intézmények fejlődését és sok esetben, hogy kimutassa más népek szokásainak hatását.

Lőw vezető szaktekintély volt tudományos témában és alkalmazott teológiai kérdésekben egyaránt. A zsidó oktatás egész Magyarországon sokat köszönhet neki.

(kereszényi)

Kedves Barátaink!

Az idei évben is, hamarosan elérkezik a személyi jövedelem adóbevallásnak határideje. Amennyiben még nem döntött adója civil szervezeteknek felajánlását 1%-ról, kérjük, gondoljon ránk!

Ajánlja fel jövedelem adója 1%-át civil alapítványunk számára. Ehhez nem kell egyebet tennie, mint mellékelnie egy nyilatkozatot adóbevallásához, amelyben kijelenti, hogy adója 1%-át a **1818184053-1-42** adószámú, Az Élet Menete Alapítványnak kívánja felajánlani.

Az Élet Menete emléképrogram jóval több, mint egy hagyományos megemlékezés. Ugyanannyira szól a jelenről, mint a múltól. Csak a múlt megértése és tudomásulvétele tud segíteni abban, hogy sikeresen felkészítse az emberiséget a jelen gonoszágaival való küzdelemre!

Támogatását előre is köszönjük. Az Élet Menete Alapítvány önkéntesei

www.életmenete.hu

Radnóti-díj: a Parlamentből kirekesztve

A 2000-ben alapított Radnóti Miklós Antirasszista Díj történetében először fordult elő, hogy a parlament elnöke nem adta meg a lehetőséget arra, hogy a díjjátadó ünnepséget az Országházban tartsák. A Magyar Ellenállók és Antifasziszták Szövetsége ezúttal az Ódry Színpadra tette át a rendezvényt. *Hanti Vilmos*, a MEASZ elnöke a meghívottaknak elárulta, hogy amikor nyilvánosságra került *Kövér László* házelnök döntése, *Újhelyi István*, az Országgyűlés MSZP-s alelnöke közölte a szervezőkkel: az ünnepséget követően valamennyi kitiüntetett fogadja parlamenti dolgozószobájában.

Az új helyszín – a Színház- és Filmművészeti Egyetem színházterme – jó döntésnek bizonyult, a rendezvény méltó otthonra talált. A műsor moderátora, *Hegedűs D. Géza* színművész ugyanis nem csupán történelmi és politikai tárgyú tényekkel illusztrált, kemény és radikális beszéddel utasította el a napjainkban ismét terjedő rasszista jelenségeket, hanem osztályfőnökként színészhangját is mozgósította. A fiatalok alkalmi versösszeállításával és színvonalas műsorral emlékeztek a díj névadójára és kortársaira.

Hanti Vilmos beszédében elmondta, hogy a díj egykori alapítói és mai odaítélői arra kívánják felhívni a figyelmet, hogy Magyarországon ismét tapasztalható bizonyos embercsoportok kizárása. Minden év március 21-én – az antirasszista világnapon – ezen antihumanista tendenciák megállításáért emelnek szót. Hangsúlyozzák a sokszínű kultúrák egymás felé iránti élésének szükségességét, szorgalmazzák egymás jobb megismerését és elfogadását.

A Radnóti-díjat immár 11. alkalommal nyújtják át olyan személyiségeknek és közösségeknek, akik/amelyek kiállításukkal, példamutató cselekedetükkel hitet tettek az antirasszizmus mellett.

A díjat 2011-ben *Bocska T. József*, az Igazolt Magyar Szabadságharcos Szövetség elnöke, *Gordon Gábor*, az Élet Menete Alapítvány alapítója és elnöke (akinek lapunk ezúton is gratulál), *Kordáné Szatmári Veronika*, a MEASZ alelnöke, *Kovács Zoltán*, az Élet és Irodalom című folyóirat főszerkesztője, *Lomnici Zoltán*, az Emberi Méltóság Tanácsának elnöke, *Nagy János*, a MEASZ alelnöke, *Szász András*, a Magyar Nemzeti Ellenállási Szövetség elnöke, *Szebek Imre* nyugalmazott evangélikus püspök, a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsának elnöke, *Szönyi Pál Tibor*, a MEASZ I. és XII. kerületi szervezetének titkára és *Vörös T. Károly*, a Népszabadság főszerkesztője kapta meg.

A Galamus-csoport internetes folyóirat részéről az elismerést a lap főszerkesztője, *Lévai Júlia*, míg Szabadka városának képviselőjében a település polgármestere és kollégái vették át. Az ugyancsak kitiüntetésben részesült *Eszenyi Enikő*, a Vígyszínház igazgatója levélben köszönte meg a díjat, amelyet a nevében *Hegedűs D. Géza* színművész, az esemény moderátora vett át. *Presser Gábor* zeneszerző, előadóművész és *Kleanthis Kleanthous*, a Szakszervezeti Világsszövetség európai irodájának vezetője később veszi át a díjat.

A díjazottak nevében *Szebek Imre* mondott beszédet. A Radnóti-díjat 2008-ban *Tom Lantos* magyar származású amerikai szenátornak is odaítélték. A politikus egyike volt azoknak, akik elsőként figyelemztették a Magyar Gárda fenyegetéseire, és a gárdistákat kitiltatta az Egyesült Államokból. Tom Lantos már nem vehette át a díjat, de az idei ünnepségre eljött unokája, a magyar nyelven jól beszélő *Kimber Lantos Cook*, akinek utólag átnyújtották a kitiüntetést.

r.

APRÓHIRDETÉS

VEGYES

Üzemorvosi, háziorvosi rendelés Zuglóban, Vezér u. 156. VITAPHARM. Hétfő-szerda 15-16-ig. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 220-0230.

Fogorvosi rendelőm címe: XIII., Szt. István krt. 4. III. 1. Tel.: 320-4778, 06-20-496-2223, dr. Virág Péter.

Örömmel tudatjuk, hogy a Rabbistület és a Mazsihisz vezetősége megállapított David Goldberg mohéllal (Németország), aki zsidó fiúgyermek körülméletét vállalja. Amennyiben az Ön családjában ilyen szimchá (öröm) van, kérjük, jelentkezzen a Rabbiságon a 413-5580-as telefonszámon vagy a rabbistület@mazsihisz.com e-mailen keresztül, hogy a gyermeket Ábrahám szövetségébe felvehessük.

Tóratekeresek, tfilinek és mezüzek számítógépes ellenőrzése és javítása. Farnadi-Jeruzsálm Márk. Telefon: 06-70-932-8275, e-mail: sofer@sofer.hu, weboldal: www.sofer.hu

Kiadó Bp. I., Attila úton 81 m²-es, kétszobás, összkomfortos lakás. Érdeklődni lehet munkaidőben a 413-5500/128 telefonon.

Kiadó Bp. VII., Thököly úton 81 m²-es, kétszobás, összkomfortos lakás. Érdeklődni lehet munkaidőben a 413-5500/128 telefonon.

Diplomakötés (aranyozás héber betűkkel), naptárkészítés, színes nyomtatás. Koós Erika, +36-20-314-3131, terezy.nyomtatás@gmail.com

Szép környezet, jó levegő. Pátyon 3,5 szobás lakás (kert, pince, beépíthető padlás) áron alul eladó, esetleg kiadó. 19 millió Ft. +36-20-912-3343.

Manikűr, pedikűr. Hívásra házhoz megyek. 06-20-551-4580.

Vígszínházhoz közel turistáknak lakás kiadó. Tel.: 06-30-346-2223.

Újlipótvárosban garzonlakás turistáknak kiadó. Tel.: 226-4109.

KASTÉLYOK BERENDEZÉSÉHEZ vásárolók nagyméretű, kisméretű festményeket, **EZÜSTTÁRGYAKAT**, 12 személyes evőeszközöket, cukordobozokat, gyertyatartókat, tálcákat stb., Kovács Margit, Gorka kerámiát, herendi, meissenai, Zsolnay porcelánokat, régi álló, fali, asztali díszórákat, antik, barokk bútorokat, tabernákulumot, szekretet, reneszánsz dolgozószobát, bronz-, fém-, márványszobrokat (hibásakat is). Teljes hagyatékért első vevőként a legmagasabb árat fizetem, **KÉSZPÉNZBEN**. Díjtalan kiszállítás, értékbecslés, vidékre is. **ÜZLET: I. KER., BATHYÁNY U. 10. 201-6188, 06-20-323-4104.**

Takarítást, mosást, vasalást vállalom! Megbízható. 06-30-209-4635.

Újlipótvárosban, a Vígszínházhoz közel

ÚJ ÉLET

a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének lapja

1075 Budapest, Síp u. 12.

Telefon/fax: 322-2829

E-mail: ujelet@bzsh.t-online.hu

Főszerkesztő:

Kardos Péter

Olvasószerkesztő:

Gábor Zsuzsa

Kiadótulajdonos:

Mazsihisz

Előfizetési díjak:

Belföldön: 1 évre 3120 Ft

Külföldre 5760 Ft/év

USA és Izrael: 6240 Ft/év

Az összeg valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.

OTP bankszámlaszám:

11707024-22118480

OTP SWIFT kód:

(BIC) OTPVHUB

IBAN:

HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000

Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap

Üzletág, előfizethető a kiadónál.

Postacsek: 11707024-22118480

Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk

intézése a 06-(80)-444-444-es ingyenes

zöldszámon.

Szedés: WolfPress Nyomdaipari Kft.

Nyomtatás:

VESZPRÉMI NYOMDA ZRT.

ISSN 0133-1353

eladó egy kétszobás, első emeleti felújítandó 73 m²-es polgári lakás. 06-30-636-8200.

Nyugdíjas, fiatalos hölgy tapasztalattal külföldön idősök gondozását, házvezetői munkát vállal. Csak magyarul beszél. Tel.: 06-30-380-0714.

Órajavítás, antik órák teljes restaurálása, esetleg oda-vissza szállítással. Órák, elemek, csatok, óraszíjak (erős csuklóra is) nagy választékban. Tel.: 06-70-505-5620, napközben. VII., Garay u.-Murányi u. sarok, a Garay térnél. Jung Péter. Web: www.jungoras.hu

Antik csillárok javítása, vétele, eladása. 321-2972. Bp., Hevesi S. tér 3.

Homlokzatok, irodák, lépcsőházak festését, kőműves munkát, padlások, pincék takarítását vállalom. 06-70-216-0234.

Programajánlat

ÁPRILIS

Hunyadi téri Generációk Klubja (Hunyadi tér 3., főemelet)

4. (hétfő) 15:00: A zongoránál Szirmai Zoltán.

11. (hétfő) 15:00: **Megszállják-e a Közel-Keletet?** Breuer Péter szakértő előadása.

Mindenkinek kívánunk kóser peszáchii ünnepeket!

A csütörtöki két program 14-én és 21-én elmarad.

A torna és a fejlesztő foglalkozás első időpontja április 28.

Klubesemény legközelebb május 2-án lesz.

Budai Micve Klub (II., Frankel Leó út 49.)

3. (vasárnap) 19:00: Szabad egy táncrea? Örökzöld dallamok. A zongoránál Szirmai Zoltán.

4. (hétfő) 17:00: A Vörösmarty Cserkészcsapat találkozója.

10. (vasárnap) 18:00: **Gazdasági és politikai helyzet, várakozások.** Vendégünk Petschnig Mária Zita tudományos főmunkatárs és Kéri László politológus.

17. (vasárnap) 19:00: **Popper Péterre** emlékezünk. Vendégeink: Dunai Tamás, Gyarmati Andrea, Kende Péter és Zolnay László Katalin.

Házigazda: Garai Péter.

26. (kedd) 16:00: **WIZO-ülés.**

Május 1. (vasárnap) 17:00: **Elrejtettség.** Nyakas Attila festőművész kiállításának megnyitója.

Spinóza Színház (1074 Bp., Dob u. 15.)

3. (vasárnap) 19:00: Ephraim Kishon: RómeóNÉ és Júlia URA – kabaré

4. (hétfő) 19:00: Nógrádi György, biztonságpolitikus

5. (kedd) 19:00: Bächer Iván: Koldus-kabaré

6. (szerda) 19:00: Címzett ismeretlen

7. (csütörtök) 19:00: Ungvári Tamás-est

11. (hétfő) 19:00: Heller Ágnes-est

12. (kedd) 19:00: Az eltékozolt ország: Paul Lendvai, Aczél Andre-be-szélgetés

14. (csütörtök) 19:00: Popper Péter-émlékest

17. (vasárnap) 19:00: Ezen a szinten... – kabaré

18. (hétfő) 19:00: Odessza, a zsidók a paradicsom? – koncert

27. (szerda) 19:00: Talmud, Tóra és a többiek

28. (csütörtök) 19:00: Ezen a szinten... – kabaré

Idős személy gondozását vállalom, ottlakás, teljes ellátás szükséges. Fizetés megegyezés szerint. Vidéken lakásom van. +36-30-522-6911.

Nyugdíjas angol- és francia-nyelvtudással bármilyen kisegítő munkát vállal. 06-20-256-3218.

Hazatelepülőknek is eladó Budapesten, a zsinagóghoz közel, a Rákóczi úton 117 m²-es, csendes, szép polgári lakás, az ablakok a Dohány utcára néznek. Rendkívül alacsony a fenntartási költsége! Ár: 27,8 millió Ft. Hazatelepülőknek ügyvédi segítséggel. Schill.ugyvedei.iroda@gmail.com

HÁZASSÁG

21 év tapasztalattal várom önt, amennyiben társra vágyik. Az emberi sorsok segítése, a társkeresés számomra hivatás. Nyugdíjasoknak kedvezmény. Elérhetőségeim: Györgyi asszony, 326-5989, reggel 8–10-ig, este 20–22-ig. E-mail: gyorgyi.asszony@gmail.com

Hírek, események röviden

– **Raj Tamás főrabbi z. sírkö-avatása** 2011. április 11-én, vasárnap, 11 órakor lesz a Kozma utcai temetőben (4/A parcella).

– **Adományok.** Szegő László 30 ezer forintot küldött a Szeretkórháznak. Dr. Bódog Gyula adománnyával segítette az Igaz Emberekért Alapítványon keresztül a Jad Vasem-Kitüntetettek. Köszönjük.

– **Tisztelt Szerkesztőség!** Jelenleg szakdolgozatot írom a DE BTK andragógia szakán, témám: a tanulás kultúrája az egyén és közösség szintjén a zsidó társadalomban. Szeretném a segítségüket kérni abban, hogy a kutatásomhoz összeállított kérdőív minél több zsidó emberhez (25 év felett) eljusson. Kérem, tegyék ezt számomra lehetővé azzal, hogy kérdőívemet közlésem az Új Élet című újságban. A „Tanulás kultúrája” című kérdőív kitöltéséhez közvetlen hivatkozás: www.kerdoiv.hu/kerdoiv/422123175/. Köszönöm mindenki megtisztelő segítségét. Üdvözlettel: Zám Lajosné II-dikó, Tiszafüred.

– **Április 15-én**, 14 órakor Törökbalint Város Önkormányzata holokauszt-megemlékezést tart. Helyszín: Törökbalint, Munkácsy Mihály művelődési ház és a volt zsinagóga.

– **Ha nyár, Izrael. Önkéntes munka Izraelben** 2011. június 13-tól július 4-ig és július 4-től 24-ig. Jelentkezés: Iljano@freemail.hu, vagy 06-20-233-8454. Deutsch János.

LAKÁS, ÉPÜLET FELJÚJTÁSA

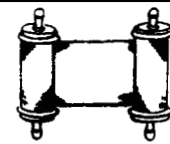
- Alpinista módon homlokzatjavítás, tetőfedés
- Festés, mázolás, tapétázás, csempézés
- Műszaki vezetés, árajánlat-készítés hitefelvételhez is

FRANK (alapítva: 1892/1972)

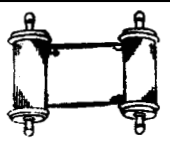
Tel./fax: (1) 331-5743

E-mail: frank1063@t-online.hu

Munkadíjból 5% kedvezmény!

IMAI DÓK

Templomok	Péntek este Ápr. 8.	Szombat reggel Ápr. 9.	Péntek este Ápr. 15.	Szombat reggel Ápr. 16.
Hősök	18.00	9.30	18.00	9.30
Frankel L. út 49.	18.30	10.00	18.30	10.00
Hegedűs Gy. u. 3.	19.10	9.30	19.20	9.30
Vasvári P. u. 5. (lubavicsi)	18.30	9.00	18.30	9.00
Thököly út 83.	18.30	9.00	18.30	9.00
Hunyadi tér 3.	19.00	9.00	19.00	9.00
Bethlen tér 2.	19.15	9.30	19.15	9.30
Nagyfüvaros u. 4.	19.10	8.00	19.20	8.00
Rabbiképző-ORZSE (Békkocsis u. 2.)	18.00	9.00	18.00	9.00
Kazinczy u. 27.	19.10	8.00	19.20	8.00
Alma u. 2.	19.10	8.45	19.20	8.45
Kórház (Amerikai u. 53.)	17.30	7.30	17.30	7.30
Páva u. 39.	18.00	9.30	18.00	9.30
Dózsa Gy. út 55.	19.00	9.00	19.00	9.00
Berzeviczy u. 8.	18.00	9.00	18.00	9.00
Károli G. tér 5.	19.00	9.00	19.00	9.00
Visegrádi u. 3.		9.00		9.00
Desszefly u. 23.	19.10	9.00	19.20	9.00
Teleki tér 22. (szetárd)		8.45		8.45
Lauder iskola (Budakeszi út 48.)	18.00		18.00	
Pesterzsébet (Zamárdi u. 7.)	18.00		18.00	
Vidéken				
Vác (Eötvös u. 3.)	18.00		18.00	
Kecskemét (Nagykörösi út 5.)	18.00		18.00	
Székesfehérvár (Várkörút 19.)	18.10		18.10	
Győr (Kossuth L. u. 5.)	18.00		18.00	
Szeged (Gutenberg u. 20.)	19.00	9.00	19.00	9.00
Debrecen (Pásti u. 4.)	19.00	8.00	19.10	8.00
Nyíregyháza (Mártírok tere 6.)	19.00	8.00	19.10	8.00
Miskolc (Kazinczy u. 7.)	19.00	8.00	19.00	8.00
Pécs (Füredi u. 1.)	19.00	10.30	19.00	10.30
Kiskunhalas (Petőfi u. 1.)	18.00		18.00	
Szombathely	18.00		18.00	
Kaposvár (Berzsenyi u. 14.)	18.00		18.00	
Nagykanizsa (Fő u. 6.)	18.00		18.00	
Keszthely (Kossuth L. u. 20.)	18.00		18.00	
Hódmezővásárhely (Szt. István tér 2.)	18.00		18.00	

NAPTÁR

Április 4. hétfő
Április 5. kedd
Április 8. péntek
Április 9. szombat
Április 15. péntek
Április 16. szombat

Ádár 2.29
Niszan 1.
Niszan 4.
Niszan 5.
Niszan 1.
Niszan 12.

Jom kippur kátán
Újhold
Gyertyagyújtás: 7.04
Szombat kimenetele: 8.11
Gyertyagyújtás: 7.14
Szombat kimenetele: 8.22
Sábbat hágadol,
Holokauszt-émléknep

Az Alapítvány a Szegedi Zsinagógáért kuratóriuma ezúton köszöni meg a 2009. évi személyi jövedelemadó 1%-ának felajánlását. A támogatás összegét, a 67 főt adományozott 1 millió 638 ezer 103 Ft-ot, kiegészítve egyéb adományokkal és támogatásokkal, a zsinagóga folyamatos rekonstrukciójára és az annak érdekében szervezett kulturális rendezvények támogatására használtuk fel. A 2011. évben is számítunk a 2010. évi támogatóink hozzájárulásaira a folyamatos rekonstrukció során. Adószámunk: 18451621-2-06.

***

A Veszprémi Zsidó Örökségi Alapítvány köszönetet mond mindazoknak, akik a 2009. évi személyi jövedelemadójuk 1%-át az alapítvány mint közhasznú tevékenységet folytató szervezetre részére felajánlották. Az így kapott 45 438 Ft-ot a veszprémi kulturális örökség védelme alatt álló zsidótemető felépítményeinek biztosítására és a temető gondozására használnjuk fel, a kuratórium döntése alapján. Reméljük, hogy a 2010. évről beadott bevallásukban még többen fogják 1%-os felajánlásukat alapítványunk részére megtenni, amit előre is köszönünk. Adószámunk: 18927467-1-19.

***

Kérjük, hogy adójának 1%-át a már 15 éve működő CÖDOKO ZSIDÓ SZOCIÁLIS, NEVELÉSI és KULTURÁLIS ALAPÍTVÁNY részére ajánlja fel. Alapítványunk a befolyt összeget zsidó szociális, nevelési és kulturális intézmények támogatására fordítja. Adószámunk: 18049196-1-42.

***

Mazsihisz Szeretkórházért Közhatalmú Alapítvány kéri, hogy személyi jövedelemadójának 1%-ról az alapítvány javára rendelkezzen. Az alapítvány célja: A Mazsihisz Szeretkórházban a korszerű betegellátási struktúra kialakítása, az intézmény egészségügyi, rehabilitációs, ápolási tevékenységének támogatása, továbbá a kórház mindennapos működésének – a hitéleti köve-

telmények megtartásának – folyamatos segítése.

Adószámunk: 18173503-1-42
Köszönjük a támogatását!

***

A Zuglói Talmud-Tóra Alapítvány Budapest, Thököly út 83., adószám: 18170696-1-42 továbbra is számít támogatásukra. Ami Önöknek csak 1%, nekünk sokat jelent a szociális, kulturális tevékenység támogatására. Köszönettel: Kurcz Tamásné

***

1% FRANKEL

1 052 681 Ft adományukat, ami a Frankel Zsinagóga Alapítvány részére érkezett nagy tisztelettel köszönjük, és várjuk 2011. évi felajánlásukat.

Alapítványi adószámunk:

18114878-1-41

Köszönettel: Frankel Zsinagóga Alapítvány

***

Tisztelt Adományozó! Köszönjük, hogy az elmúlt években adója 1%-ával ortodox hitközségünket és iskolánkat támogatta. Kérjük, idén is legyen segítségünkre. A Magyarországi Autonóm Ortodox, Izraelita Hitközség technikai száma: 0107, másik számalékával pedig támogassa az Amerikai Alapítványi Iskoláért Alapítványt, adószáma: 19700557-1-42. Adományát előre is köszönjük!

***

A Krausz Tibor Emléke Alapítvány szegény sorsú és/vagy kiemelkedően tehetséges zsidó fiatalok tanulását támogatja az Országos Rabbiképző-Zsidó Egyetem és a Scheiber Sándor Tanintézetben. Kérjük, hogy adója egy százalékával segítse az Alapítvány munkáját.

Adószámunk: 18259292-1-43

Keresse a hírlapárusoknál és az Inmedio Relay PÖNEM magazin boltokban!

Előfizetés:
Pönem, 1242 Bp., Pf: 294,
email: ponem@freemail.hu

225 Ft

KÉZDY GYÖRGY

Korn Andorné 100 éves

Gábor György a jubilánssal

Egyesületünk legidősebb tagja, Korn Andorné barátokkal és családtagokkal körülvéve ünnepelte 100. születésnapját.

Mivel a Magyar Zsidó Hallássérült Egyesület a Páva utcai zsinagógával tart fenn évek óta a kapcsolatot, ezért a hitközség elnöke, Gábor György és a zsinagóga rabbija, Tótha Péter Joel is tiszteletüket tették az ünnepelnél.

A mindig mosolygó, jó kedélyű és teljes szellemi frissességnek örvendő idős hölgy megilletődve és örömmel üdvözölte az őt köszöntő szeretteit és csodálkozásának adott hangot, miszerint egyáltalán nem érzi magát olyan idősnek, mint amit a naptár mutat, és ezzel a kijelentésével a megjelentek teljes mértékben egyet is értettek: valóban jó párat letagadhatna az eltelt 100 évből.

A rabbi a beszédében erről tett említést, amikor Sárahoz hasonlította Hedvig nénit, ti. a Misna szerint Sára 100 évesen olyan fiatalnak nézett ki, mint más 20 évesen, és olyan ártatlan volt, mint más 7 évesen.

ZSIDÓ VILÁGHÍRADO

Bulgária

• Szófiában megemlékeztek a Holokauszt Emléknapjáról, amit a Megmenekülés Napjának is neveznek, mert az egykori politikai elit és az ortodox egyház elutasította a Bulgáriában élő ötvenezer zsidó deportálására vonatkozó német követelést. A hatóságok azonban diszkriminációs intézkedéseket hoztak: elrendelték a sárga csillag viselését, a szófiái zsidók többségét vidékre telepítették, a tehetősebbek vagyonát elkobozták, és munkatáborokban dolgoztatták a férfiakat. 1941 áprilisában a bolgár megszállás alá került Trákiában és Macedóniában élő, „hontalannak” nyilvánított 11 000 zsidót viszont kiszolgáltatták a nácioknak, akik elhurcolták az üldözötteket. A megemlékezést a parlament előtti téren rendezték, ahol a közösség vezetőin és számos tagján kívül, megjelent Tsjetska Tsacheva a törvényhozás elnöknője, számos közéleti személyiség, valamint a diplomáciai testület több tagja. Jelenleg az országban mintegy kétezer zsidó él.

Macedónia

• A deportálások 68. évfordulója alkalmából, a Macedóniából elhurcolt zsidók emlékére Holokauszt Emlékközpont létesült az egykori jugoszláv tagköztársaság fővárosában, Szkopjében. Az avatóünnepségen megjelent Georgi Ivanov köztársasági elnök, Moshe Ya'alon izraeli miniszterelnök-helyettes, a központ megalakításának fő szervezője Andrew Baker rabbi, az Amerikai Zsidó Bizottság nemzetközi igazgatója, és mások. Hillary Clinton az USA külügyminisztere videóüzenetben köszöntötte a résztvevőket. Baker rabbi beszédében emlékeztetett arra, hogy a csendőrok éjszaka lakásukból hurcolták el a zsidókat, akiket a náci hajóval szállítottak tovább a végső megoldás színhelye felé. A Holokauszt Emlékközpontban jelképesen elhelyeztek három urnát, amelyek a Treblinkában meggyilkolt macedóniai áldozatok hamvait tartalmazzák. A második világháború előtt az országban mintegy nyolcezer zsidó élt, akik közül több mint hétezer személyt az SS meggyilkolt. A haláltáborból mindössze kétszázan tértek haza. Számosan azért menekültek meg, mert a deportálások előtt csatlakoztak a partizánokhoz. A Macedóniában élő zsidók száma alig haladja meg a száz főt.

Irán

• Claude Lanzmann 1985-ben készült több mint kilencórás filmjének, a Soának elkészült a perzsa (fárszi) nyelvű változata, amelyet egy Los Angelesből irányított műholdas csatornán sugároznak. Az akció szervezője az UNESCO támogatását élvező párizsi Aladdin Project csoport. A kezdeményezés célja, hogy Ahmadinezsád iráni elnök holokauszttagadásával szemben a nézők megismerhessék hatmillió európai zsidó tragédiáját. Az iráni hatóságok tiltják parabolaantennák üzemeltetését, de titokban sokan használnak műholdvevő berendezéseket. Az Aladdin Project elkészítette a film török nyelvű változatát is, amelyet TRT török csatorna fog sugározni és bemutatásra kerül az Isztambuli Filmfesztiválon is.

kovács

München utóélete

Teljesen váratlanul tévedt a szemem egy tévéműsorra. A TV2 kínálatában észrevettem a Steven Spielberg által rendezett München című filmet. A mozit George Jonas (Jónás György) regénye ihlette, melynek címe: Megtorlás. Alcíme: Egy izraeli antiterrorista csoport igaz története. Már a könyv kapcsán is éles viták alakultak ki, hogy hiteles-e. Az író egy moszados tisztól halotta, de az izraeli legfelsőbb bíróság cáfolta a történet hitelességét.

A film az 1972-es müncheni olimpiai játékokon történt terrortámadást és az utána következő izraeli megtorlást dolgozza fel krimiszzerű formában. Érdekessége: Steven Spielberg néhány jelenetet Budapesten forgatott. A film azt a titkos izraeli különítményt követi nyomon, melynek feladata volt a müncheni mészárlással gyanúsított 11 palesztin felkutatása és likvidálása. Továbbá, azt is boncolgatja, hogy milyen áldozatokkal járt ez az akció.

Meg kell mondjam, az induló jelenetek nem töltöttek el egy fikarcnyi jóérzéssel sem. Ekkor játszódik le, hogy kivégzik az izraeli sportolókat. A jóérzés nélkülözését még tovább kellett viselnem a kegyetlenség látán. Ami ezután jött, az meg azért nem volt igazi, mert csaknem unalomba fordult. Spielberg ide vagy oda, messze alulmúlta eddigi filmjeit.

Jó, jó az szép jelenet volt, amikor Avner Kaufman, a főhős elbúcsúzott a feleségétől. Egy olyan emberre bízták az antiterror végrehajtását, aki kötelességtudó izraeli állampolgár. Aki soha nem látott még halottat, nehogy ölt volna! A film során ugyan látjuk, hogy Avner helytáll, de azt is, hogy szívesebben lenne felesége mellett. Annál is inkább, mivel kislányja született. Mazel tov hangzik mindenfelől, de ez nem szolgált elég ellenpontot ahhoz, amit a feladat diktál neki.

Kis csapatával beutazza a fél világot, név szerint keresi a palesztin gyilkosokat. Az 5 fős csapatából egyikük bombákat készít, melyről csak a bevetés után derül ki, hogy milyen erősségűek. Így aztán Avner mindenhol jelen van, nehogy ártatlanok is áldozatul essenek.

Nem véletlen, hogy a film hamar feledésbe is merült volna, ha március idusán nem tűzi műsorra a kereskedelmi csatorna.

-zsán-

SPÁNN GÁBOR

Marketing

A közelmúltban izraeli vendégeim voltak. Ők olyan zsidók, akik az identitásukat nemzetiségükben élik meg: két fiút adtak a hadseregnek, egyikük hősi halott, a másik ma is szolgál, de ők zsinagógát belülről csak a fiúk bár micvájakor láttak. Értelemszerűen megesznek mindent, de különösen ki voltak éhezve egy igazi magyaros ebédre. Hosszas töprengés után elvittem őket egy ismert budai kisvendéglőbe, mely magyaros ételeket kínált uniós áron. Az étlappal az asztalunknál megjelent egy feltűnően csinos fiatal pincérnő. A miniszoknyán kívül divatos pulóverre erősen ki volt térdelve, és egészséges mosolya derűt árasztott. Ketten voltunk a társaságban férfiak, akiket a hölgy látványa erősen zavart az ételek kiválasztásában. Mivel az illendőnél is tovább néztük, ő zavarában egyik lábáról a másikra állt, nekünk pedig feltűnt valami. Nem csak szép és formás volt és öltözékéről el lehetett mondani, hogy „ton in ton”, de leginkább a nyakában aranyláncan lógó cháj szűrt szemet. Amikor felvette a rendeléseket és elment, tel-avivi barátom felém fordult: látod, összevissza írrok és beszéltek mindent antiszemitizmusról, közben meg egy ilyen „tréfi” vendéglőben a pincérlány nyakában virít a cháj, és mindenki mosolyog rá. Ezt én is nyugtáztam, és nem volt ellenérvem. Fizetéskor derekas borraivalót hagytam, amiben a figyelmes felszolgáláson túl szerepet játszott a látvány is.

Sok héttel később azon a környéken volt dolgom, és ott ért a dél. Már ismerősként mentem be a vendéglőbe ebédelni. Nem kis örömmre az ismert pincérnő tüsténkedett az asztalok között. Neki is rémlett valami, hogy látott már, de gondolom, az ő számára a rengeteg bámuló férfi csak káposztafej, a mosoly pedig jár a vendégnek. Mialatt az ételek között válogattam, ő a mellettem levő asztalnál tállalt, szememben állt, és ekkor nem kis megdöbbenésemre a már említett „kitérdelt pulóveren” feltűnt az aranylánc, csakhogy most a végén egy hatalmas kereszt virított. Miközben rendeltem, lévén, hogy szinte üres volt a vendéglő, beszélgetést kezdeményeztem vele. Eszébe juttattam pár hónappal korábbi otlétűnk. Miután ő kedvesen emlékezett még arra is, hogy a másik férfiember milyen tömértelen mennyiségű cseresznyepaprikát tett a halászlelébe, én is vettem a bátorságot, és privatizálni kezdtem. Ne haragudjon a személyeskedésért, de megkérdezem: maga zsidó? Ő elmosolyodott, és önkéntelen mozdulattal megfogta a nyakában lógó fészületet. Ó! Azt gondolja az úr, mert legutóbb más volt a nyakamban? Egyetértésemet szememből látta, ezért folytatta: Uram! Én nem vagyok se zsidó, se katolikus, én vendéglátós vagyok. Megtanultam a leckét: a vendégnek, ha a dús fatányéros mellé kis együvé tartozást is feltálatok, mindjárt jobban megnyílnak a pénztárcák. Itt, a környékünkön, több hivatal, múzeum és színház van. A múltkor egy izraeli író dedikált az áruházban, és népes delegáció volt vele, hát ezért lógott a nyakamban a héber betű. Önök csupán ráadás voltak. Ma a színházban egy müncheni templom kórusa énekel, egy egész csoport teológushallgatót várunk. Na ezért van a nyakamban a kereszt. Nem akarok magának dicsekedni, uram, de ha nem árulja el másnak, elmondom, hogy az öltözőszekrényemben a zsugorított Buddháig minden vallási jelkép megtalálható, és egy kis emberismerettel, valamint a kerületi programfüzet olvasásával mindig tudom, melyiket érdemes felvenni.

Élelmességén elámultam, de azért rögtön kibújt belőlem az újságíró, és nem bírtam ellenállni a kínálózó kérdésnek: És mondja, kisasszony, baja, kellemetlensége még nem támadt ebből a marketingötletből?

Kicsit elgondolkodott, és miután körülnézve látta, hogy sehol nem hiányolják, még mesélt.

Ciki csak egyetlen egyszer volt, magának azt is elmondom. Aznap este tömve-zsúfolva volt az üzlet, a konyha nem győzte hígítani a gulyáslevest. Egy ipari kiállítás és vásár volt az üzletközpontban, ezen a napon török cuccokat mutattak be. Értelemszerűen mi is tele voltunk törökökkel. Vágni lehetett a füstöt, és mivel úgy gondolták a vendégek, hogy ez a kerület jócskán Allah háta mögött van, ezért bőségesen rendeltek az alkoholokat. Én a világos fejemmel és – ne vegye dicsekedésnek – a tűrhető alakommal abszolút sikert arattam. Minden asztalhoz többször hívtak oda, csak hogy föléjük hajoljak. Azt nem tudtam, hogy annál a tükrös alatti nagy asztalnál mohamedán egyházi emberek ülnek. Bár most visszanezve, feltűnhetett volna, hogy csak kávét és gyümölcsleveket rendeltek. A bomba akkor robbant, amikor egy teli tálcá sörrel az asztaluk fölé hajoltam, és közben feltettem a kérdést: beer, please? előrehajoltam, és mély dekoltázsomból rájuk kacintott a nyakamban lógó Allah szeme.

Kérdésemre, hogy kitört-e a botrány, csak annyit válaszolt: most menem kell leszedni, maga érje be annyival, hogy aznap éjjel az itatraktárban a demizsonos borok között aludtam.

Az Élet Menete Budapest

2011. április 17. vasárnap

Találkozó: VII. Klauzál tér 17.00

Műsorvezető: Krizsó Szilvia

Közreműködők: Polyák Lilla · Korcsolán Orsolya · Bródy János · Lukács Sándor

Budapest Klezmer Band · Szilvási Gipsy Band

www.eletmenete.hu